

Beheerplan Groen

2016-2020

2016

Colofon

Beheerplan Groen 2016-2020

Gemeente Wassenaar

Auteurs: drs. ing. R.D. Pitlo, ing. P. Spiegeler en D. Burgemeester

23 juni 2016

Samenvatting

De gemeente Wassenaar is een bijzonder groene gemeente. Zij heeft ruim 173 hectare openbaar groen in beheer. De landgoederenzone, laanboomstructuren en parken tussen de woonwijken vormen de belangrijkste structuren.

De gemeente Wassenaar investeert vanaf 2016 structureel in haar groenonderhoud en vervanging. Van 2010 tot 2016 was sprake van een laag onderhoudsniveau hierdoor is de kwaliteit van de groene openbare ruimte verslechterd. Dit is op veel plekken in de gemeente zichtbaar geworden. Zowel op de landgoederen als in de wijken.

De gemeente heeft voor haar 24 beheerelementen aparte werkomschrijvingen gemaakt. Dit is geënt op maatwerk en een basiskwaliteit. In het jaarlijks onderhoud en vervanging zijn de halfverhardingen en ruiterspaden structureel weer opgenomen. Totaal heeft de gemeente een bedrag van ongeveer 2 miljoen euro nodig voor jaarlijks onderhoud en een bedrag van ongeveer 0,65 miljoen euro voor jaarlijkse vervanging.

Vanaf 2016 wordt een kwaliteitsverbetering van de groene openbare ruimte nagestreefd. Dit is een van de doelstellingen uit de Groen en Watervisie. De doelstellingen uit de Groen en Watervisie zijn in het beheerplan Groen 2016-2020 opgenomen en financieel vertaald. Er bestaat per 2016 een achterstallig onderhoud en vervanging van ruim 2,6 miljoen euro.

De kwaliteitsslag wordt in overleg met wijk- en buurtverenigingen gerealiseerd. Voor het opknappen van de landgoederen worden cultuurhistorische analyses en waardestellingen gemaakt. Hierna volgt per landgoed een beheerplan en visie. Geadviseerd wordt de kwaliteitsslagen wat betreft achterstallige vervanging in de gemeente in 10 jaar uit te voeren. Het grootste deel wordt hiervan betaald uit het beschikbare structurele vervangingsbudget. Het onderhoud wordt direct op een hoger niveau uitgevoerd.

Het doel van de gemeente is voor het beheer strategisch te communiceren. Ook het betrekken van bewoners en bedrijven bij het onderhoud (zelfonderhoud) maakt een belangrijk onderdeel uit van het beheer.

Om te zorgen dat het onderhoud nu en in de toekomst – als gevolg van bijvoorbeeld areaaluitbreidingen – financieel te onderhouden blijft bestaat de basisopgave bij vervanging na te gaan of er mogelijkheden zijn tot het realiseren van goedkoper te onderhouden groen. Echter mag dit niet ten koste gaan van de biodiversiteit.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	<i>Algemeen</i>	6
1.2	<i>Doel beheerplan</i>	6
1.3	<i>Jaarplan</i>	7
1.4	<i>Leeswijzer</i>	7
2	Wettelijke kaders	8
2.1	<i>Landelijke wet- en regelgeving</i>	8
3	Beleidsuitgangspunten	9
3.1	<i>Beleidsvisie</i>	9
3.2	<i>Beheerproces</i>	12
3.3	<i>Onderhoudsniveau</i>	13
3.3.1	Methoden van verzorgend onderhoud	13
3.3.2	Huidige situatie	14
3.3.3	Uitgangspunten onderhoud beheerperiode 2016-2020	14
3.4	<i>Conclusie</i>	15
4	Terugblik beheerperiode 2012-2015	16
4.1	<i>Onderhoudsniveau</i>	16
4.2	<i>Achterstallig onderhoud en beheer</i>	16
4.3	<i>Vervanging</i>	17
4.4	<i>Samenvatting</i>	17
5	Huidige situatie	18
5.1	<i>Huidig areaal</i>	18
5.2	<i>Staat van areaal</i>	19
5.3	<i>Ontwikkelingen areaal</i>	19
5.4	<i>Samenvatting</i>	20
6	Jaarlijks onderhoud	21
6.1	<i>Beheerelementen</i>	21
6.1.1	Parkbossen op de Landgoederen	22
6.1.2	Bomen	26
6.1.3	Bosplantsoen natuurlijk	30
6.1.4	Bosplantsoen cultureel	32
6.1.5	Hakhout	34
6.1.6	Heesters	36
6.1.7	Halfheesters	38
6.1.8	Bodembedekkende heesters	40
6.1.9	Rozen	42
6.1.10	Hagen	44
6.1.11	Vaste planten	46
6.1.12	Bol en knolgewassen	48
6.1.13	Wisselbeplanting	50
6.1.14	Bloemrijk grasland	52
6.1.15	Bloemrijke wegbermen	54
6.1.16	Bloemrijke overige extensieve bermen en taluds	56
6.1.17	Bloemrijke droge oevers	58
6.1.18	Gazon intensief	60
6.1.19	Speelveld gras	62
6.1.20	Adoptiegroen	64
6.1.21	Halfverharding	66

6.1.22	Ruiterpaden	68
6.1.23	Banken	70
6.1.24	Overig onderhoud	72
6.2	<i>Conclusie</i>	73
7	Achterstallig onderhoud/vervanging	74
7.1	<i>Huidige situatie</i>	74
7.2	<i>Samenvatting</i>	77
8	Vervanging	78
8.1	<i>Structurele vervanging beheerelementen</i>	78
8.2	<i>Samenvatting</i>	79
9	Communicatie	81
9.1	<i>Algemeen</i>	81
9.2	<i>Samenvatting</i>	82
10	Financiën	83
10.1	<i>Algemeen</i>	83
10.2	<i>Jaarlijks onderhoud</i>	83
10.3	<i>Achterstallig onderhoud en achterstallige vervanging</i>	83
10.4	<i>Vervanging</i>	83
10.5	<i>Beheer</i>	83
10.6	<i>Huidige meerjarenbegroting</i>	84
10.7	<i>Conclusie</i>	85
11	Conclusie en advies	86
11.1	<i>Algemeen</i>	86
11.2	<i>Financieel advies</i>	88
12	Bijlagen	89
12.1	<i>Meerjarenbegroting volgens division</i>	89
	Literatuur	90

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De gemeente Wassenaar draagt verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte. Zij heeft zichzelf ten doel gesteld deze openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden.

In de beheerplannen is beschreven welke maatregelen voor onderhoud, vervanging e.d. in de komende vijf jaar worden uitgevoerd. De beheerplannen vormen daarmee de basis voor werkzaamheden aan de openbare ruimte. Het vormt ook de basis voor de begroting.

De beheerplannen gelden voor de periode 2016-2020. Met de beheerplannen is het volgende bewerkstelligd:

- Vertaling van de beleidsvisie naar beheer en onderhoudsniveau
- Inzicht in de kwantiteit en kwaliteit van de onderdelen van de openbare ruimte anno 2016
- Inzicht in de benodigde financiële reserveringen

In het voor u liggende Beheerplan Groen is vastgelegd hoe de gemeente haar groene beheerelementen in de openbare ruimte beheert en onderhoudt. Tot het beheren behoren werkzaamheden zoals het opstellen van regels, streefbeelden, het monitoren en handhaven. Tot het onderhoud worden de inspecties en het onderhoud gerekend.

Het beheerplan vormt de basis voor het vaststellen van budgetten, kredieten en voorzieningen.

Het vormt de basis voor langdurige afspraken - over de werkprocessen - voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het geeft niet alleen de beheerders, maar ook de uitvoerders en de burgers helderheid over het te plegen niveau van onderhoud. Het doel is daarnaast te voorkomen dat tussentijdse inzichten, ad-hoc afspraken en kortzichtig beheer regeren.

Met een beheerplan wordt een vertaalslag gemaakt van strategisch niveau naar tactisch niveau. In de beheerplannen is naast het tactische niveau ook een directe relatie gelegd met het operationele niveau. Dit komt voort uit een vraag van zowel de beheerders als de buitendienst. Met het toevoegen van de operationele laag wordt niet alleen duidelijk welke specifieke doelen en visies worden nagestreefd. Juist de wijze waarop het onderhoud moet worden uitgevoerd wordt concreet beschreven. Dit vormt een basis voor de opdrachtverlening en kwaliteitsbewaking zowel naar interne partijen als externe partijen.

Scope beheerplan

Dit Beheerplan Groen omvat de beheerelementen in de openbare ruimte die tot het groen behoren. In dit beheerplan zijn financieel alleen de interne uren voor het team O&G, tractiekosten en kosten voor derden voor onderhoud en vervanging weergegeven en nader beschreven.

In dit beheerplan is het beheer en onderhoud van de begraafplaats niet opgenomen. Voor de begraafplaats bestaat een eigen financieel kader en beheer.

In het Beheerplan Groen is de personele inzet van het team beheer van de afdeling Omgevingsbeheer niet nader benoemd. In 2015 zijn bij de werkorganisatie Duivenvoorde drie beheerders (3fte) actief op de vakgebieden Groen (incl. een deel straatmeubilair), Spelen, Begraafplaats voor de gemeenten Wassenaar en Voorschoten.

In het beheerplan Groen zijn reguliere kosten zoals belastingen, energiekosten en overige leveringen en diensten ten behoeve van het beheer opgenomen maar niet nader beschreven. Wat in de bestaande begroting hiervoor is gereserveerd is opgenomen.

1.2 Doel beheerplan

Het doel van het beheerplan is een eenduidig en planmatig onderhoud en vervanging in de gemeente te realiseren. Hiermee wordt rekening gehouden met de visies die in het vastgestelde beleid zijn opgenomen

In dit beheerplan wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

1. Welke randvoorwaarden/kaders en visies bestaan er voor het beheer?
2. Wat is in de vorige beheerperiode bereikt?
3. Welke groene beheerelementen worden door de gemeente beheerd?
4. Hoe onderhoudt en vervangt de gemeente deze beheerelementen in de periode 2016 tot 2020?
5. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken?
6. Op welke wijze communiceert de gemeente bij haar werkzaamheden?

1.3 Jaarplan

Het jaarplan vormt de laatste trede in de serie- beleidsplan – beheerplan – jaarplan. Het jaarplan is een plan op operationeel niveau. Hiermee wordt ingespeeld op ontwikkelingen op operationeel niveau. Het jaarplan is een document wat binnen de afdeling Omgevingsbeheer wordt gebruikt om onderlinge afspraken vast te leggen.

1.4 Leeswijzer

Het beheerplan is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

In hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 zijn allereerst de wettelijke kaders en beleidskaders beschreven

In hoofdstuk 4 wordt teruggeblikt op de afgelopen beheerperiode waarna in hoofdstuk 5 de huidige situatie is beschreven.

Alle groene beheerelementen hebben jaarlijks onderhoud nodig. Per beheeronderdeel is weergegeven hoe en wanneer het onderhoud plaats vindt. Dit staat in hoofdstuk 6 beschreven.

In hoofdstuk 7 wordt het achterstallig onderhoud en de achterstallige vervanging besproken.

In hoofdstuk 8 wordt de methode van vervanging besproken. Elk beheerelement heeft een eindige levensduur. Aan het eind van de levensduur dient het vervangen te worden. In dit hoofdstuk staat beschreven hoe vervanging plaats vindt en welke financiële reservering hiervoor nodig is.

In hoofdstuk 9 wordt weergegeven welke vormen van communicatie worden toegepast voor het groenbeheer.

Tenslotte wordt het beheerplan afgesloten met een financieel hoofdstuk (10) en conclusie en advies voor de beheerperiode 2016-2020. Er wordt geconcludeerd welke bedragen begroot moeten worden voor het onderhoud en vervanging van de beheeronderdelen in de beheerperiode. Dit is afgezet tegen de beschikbare middelen.

2 Wettelijke kaders

2.1 Landelijke wet- en regelgeving

Wettelijke zorgplicht veiligheid

De gemeente Wassenaar kent een zorgplicht voor het behoud van een veilige omgeving. Dit is beschreven in het burgerlijk wetboek. De gemeente kent als boomeigenaar deze plicht bijvoorbeeld voor bomen. De eigenaar moet voorkomen dat schade optreedt die voorzien had kunnen worden⁸. Hierdoor is de gemeente verplicht om haar bomen regelmatig te controleren. Hiermee worden eventuele risico's geïnventariseerd. De inspecties kunnen leiden tot het uitvoeren van onderhoud. De inspecties zijn met name van belang in geval van onverwachte schade. De gemeente kan hiermee aantonen dat zij inspecties en onderhoud heeft uitgevoerd. Dit beperkt enerzijds het risico op schade. Anderzijds kan hierdoor de schuldaansprakelijkheid van de gemeente worden weerlegd. Het inspecteren van de bomen is zo een vorm van risicobeheersing.

Wettelijke zorgplicht Flora en Fauna

Met de invoering van de Flora en Faunawet geldt voor de gemeente een wettelijke zorgplicht voor flora en fauna. De wet is van toepassing wanneer sprake is van een leefgebied voor inheemse planten en diersoorten. De wet is bedoeld om verstoring door ruimtelijke maatregelen te voorkomen. In het geval van het voornemen tot verstoring kan het voorkomen dat vooraf een ontheffing moet worden aangevraagd. Zodra de gemeente een goedgekeurde gedragscode heeft of volgt, geldt voor een groot aantal soorten flora en fauna automatisch een ontheffing. Mits de werkzaamheden volgens de gedragscode worden uitgevoerd.

Boswet

Bepantingen buiten de bebouwde kom van minimaal 10 are of 20 bomen worden beschermd door middel van de boswet. De Boswet heeft als doel het in stand houden en uitbreiden van het Nederlandse areaal. Hieronder valt o.a. een herplantplicht. Voor dunning op bospercelen geldt geen meldplicht³.

Niet al het groen valt onder de boswet. Zo zijn boomsoorten als de Linde, paardenkastanje, Italiaanse populier en Treurwilg hiervan uitgezonderd. Dit geldt eveneens voor eenrijige beplantingen van populier en wilg, langs landbouwgronden. Ook geldt dit voor boomgaarden en kwekerijen⁸.

Wet Milieubeheer

In het kader van de wet milieubeheer bestaat een verplichting wanneer gebruik wordt gemaakt van bestrijdingsmiddelen. Dit omvat het verplicht informeren van omwonenden of voorbijgangers. In Wassenaar wordt geen gebruik gemaakt van bestrijdingsmiddelen in het groenbeheer.

3 Beleidsuitgangspunten

3.1 Beleidsvisie

Het kader voor groenbeheer wordt onder andere gevormd door wettelijke taken, rijksbeleid, provinciaal beleid, waterschapsbeleid en gemeentelijk beleid. In de Groen en Watervisie van de gemeente wordt hier specifiek op ingegaan. In dit beheerplan worden enkele specifieke kaders nader beschreven

De beleidsplannen van de gemeente staan in hiërarchie boven het beheerplan. In deze plannen zijn visies voor het groen bepaald. In dit beheerplan staat aangegeven hoe voor de periode 2012 tot 2016 het groen wordt beheerd om de voorgestelde visies te behouden of te realiseren. Dit beheerplan vormt zo het kader voor het onderhoud. Het vormt daarmee de basis voor het jaarplan van onderhoud.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

De gemeente Wassenaar heeft in haar APV regels opgenomen voor de afstand van bomen tot erfgronden. Ook staan in de APV regels met betrekking tot het vellen van houtopstanden.

Structuurvisie 2015-2025

De gemeentelijke Structuurvisie wordt in 2016 opgemaakt. De Toekomstvisie 2025 en het Koersdocument Structuurvisie 2015-2025 zijn daarvoor al opgesteld. In de Toekomstvisie zijn de participatieve inbreng en ideeën van Wassenaarse inwoners, ondernemers en andere betrokkenen verwerkt. Het Koersdocument beschrijft in grote lijnen de ruimtelijke uitgangspunten die in de Structuurvisie worden uitgewerkt.

Groen en Watervisie

De Groen en Watervisie behoort tot een van de drie deelvisies (Groen en Water, Wonen, Verkeer en Economie) In de Groen en Watervisie zijn de visies uit de gemeentelijke structuurvisie specifiek voor het openbaar groen en water beschreven. Deze visie vormt de basis voor dit beheerplan.

Op basis van de ambities uit de Toekomstvisie en de analyse uit de Groenstructuurvisie is voor de periode 2015 tot 2019 met een doorloop naar 2025, het volgende streefbeeld voor groen geformuleerd (uit Wassenaar, Groen en Watervisie pag. 30-39):

Duinen

Over 4 tot 10 jaar is de vergroening van de duinen een definitief halt toegeroepen. Er is een nog afwisselender duinlandschap ontstaan met veel soorten flora en fauna, dat aantrekkelijk is (en blijft) om doorheen te wandelen vanwege de rust en de ruimte. Verder blijven de duinen belangrijk vanwege de waterwinning en de cultuurhistorie. Tegelijkertijd worden maatregelen genomen om de kust te versterken, zodat ook jonge generaties in Wassenaar droge voeten houden.

Strandwallen/strandvlaktes

Over 4 tot 10 jaar is Wassenaar blijvend de groenste gemeente van de Randstad, met een landgoederenzone vol buitenplaatsen en parken waar je doorheen kunt lopen. Het oorspronkelijk ontwerp van de parken is zichtbaar en de parken zijn vitaal. Het totale areaal aan landgoedbossen is toegenomen ten opzichte van 2015. De landgoederenzone is breed bekend en mensen maken zich hard voor eeuwig behoud van deze zone. Dit geldt ook voor het groen op buurt- en wijkniveau: de buurtparken en wijkparken.

De lanenstructuur in het dorp Wassenaar is zichtbaar en robuust. Er zijn nieuwe lanen met inheemse bomen die een aanvulling zijn op de huidige lanenstructuur. Hiermee wordt aangesloten bij cultuurhistorische, architectonische en landschappelijke waarden. Wijkparken zijn vitaal en worden gebruikt door omwonenden.

Het onderhoudsniveau van het groen is voor verschillende gebieden gedifferentieerd: in het buitengebied vindt ecologisch onderhoud plaats, in de woonwijken onderhoud op b-niveau. Het centrum van Wassenaar heeft onderhoudsniveau a. Het onderhoudsniveau van het groen is hét visitekaartje voor Wassenaar.

De Duivenvoordse- en Veenzijdse Polder (tussen de bebouwing van Den Haag, Wassenaar en Leidschendam-Voorburg in) is over 4 tot 10 jaar een paradijs voor weidevogels. Het areaal is toegenomen. Veel meer mensen kennen het gebied omdat zij deelgenomen hebben aan een excursie of omdat zij kennis hebben gemaakt met de polder door te wandelen langs het Duivenvoordse Polderpad of omdat zij de uitkijktoren in zijn geklommen, waar vandaan zij een mooi beeld hebben over de polder. Het waardevolle landschap aan de zuidrand van Wassenaar, tegen Den Haag aan, blijft een groen gebied met ruimte voor sport. Nieuwe functies dragen bij aan dit waardevolle landschap.

Zeekleilandschap

De Groene Buffer is over 4 tot 10 jaar nog steeds een robuuste buffer tussen de bebouwing van Wassenaar en de nieuwe bebouwing op voormalig vliegveld Valkenburg. Een gedeelte van het gebied is omgevormd naar natuur. Verder is het een uniek agrarisch gebied met op beperkte schaal mogelijkheden voor extensieve recreatie. De ecologische verbinding vanaf de faunapassage bij Maaldrift is ingericht en wordt door verschillende doelsoorten gebruikt.

De Papewegsepolder is een weidevogelgebied.

Over 4 tot 10 jaar is bij veel meer mensen dan alleen de inwoners van Wassenaar bekend dat Wassenaar onderdeel uitmaakt van een unieke opeenvolging van landschappen. Het begint met de duinen, gaat daarna over in het strandwallen/strandvlakteslandschap met landgoederen dat vervolgens weer over gaat in het weidegebied (de zogenaamde streepjescode). Ook is dan bekend dat zich hier de unieke verbinding bevindt tussen de kust en het Groene Hart. Omdat de bekendheid van het unieke groene karakter breder bekend is, voelen alle inwoners zich verantwoordelijk voor behoud en versterking van het groene Wassenaar, met als uiteindelijke uitkomst nog meer groen.

De volgende doelstellingen zijn opgenomen in de Groen en Watervisie

1. Het behouden en beter herkenbaar maken van de opeenvolging van landschappen en de cultuurhistorische waarden, die elk hun eigen ontwikkeling en karakteristieken hebben
2. Het beter in de markt zetten van het unieke landschap en profilering van Wassenaar als één van de Duin Horst & Weide gemeentes en als groene, recreatieve, cultuurhistorisch interessante gemeente
3. Verbetering van ecologische verbindingen
4. Behoud en versterking van het unieke duingebied als natuurgebied, als waterwinningsgebied, als gebied voor recreatie en als kustverdediging
5. Versterken van het groen op buurt- en wijkniveau
6. Onderhoud en herstel ontwerp
 - 6a. Onderhoudsniveau van groen en water differentiëren naar gebied
 - 6b. Versterking van de landgoederenzone als één van de unieke landschappen, met als ambitie: 'Herstel oorspronkelijk ontwerp van gemeentelijke en particuliere landgoederen en parken binnen 10 jaar.
 - 6c. Herstel bestaande laanstructuren en aanleg nieuwe structuren
7. Behoud van de Duivenvoordse en Veenzijdse Polder en van de Papewegsepolder voor landbouw en natuur, met recreatieve mogelijkheden aan de randen.
8. Behoud van een zo breed mogelijke Groene Buffer bij Valkenburg
9. Behoud van agrarisch groen met mogelijkheden voor schaalvergroting en verbreding

De doelstellingen kunnen worden gerealiseerd door uitvoering van een uitvoeringsprogramma. Diverse aspecten worden via het beheerplan uitgevoerd. Op de volgende pagina's staan deze punten zoals ze zijn opgenomen in de Groen en Watervisie.

Acties Groenstructuurvisie voor team Beheer			
		planning	raming
Analyse /onderzoek			
A1	waardestelling, visie en opstellen van beheerplan voor landgoederen	2015-2020	€55.000
A2	Evaluatie (hoofd)laanbomenstructuur en wijkbomenstructuur inclusief vervangingsplan	2017	€12.500

A3	Beheer op orde	2015-2016	pm
A8	Onderhoud ruiterspaden	2016	pm
A9	Plan van aanpak aanleg ontbrekende schakels ruiterspaden	2018	pm
A10	Revitaliseringsplan wijkparken	2018	€50.000
Uitvoering			
U2	aanpak rosarium Princessetuin	2015 e.v.	pm
U3	acties voor kwaliteitsslagen	2016 ev	pm
U4	Parkeerplaats Berkhei/Berkheiveld	2018	
U5	Bloemrijker maken van berm	2016-2019	regulier
U6	Wortelproblemen oplossen	2017-2019	pm (250.000)
U7	Halfverhardingen vernieuwen		40.000 + 6.000
U8	Adoptiegroen/zelfbeheer opzetten	2016-2017	pm

Coalitieakkoord 2014-2018

Het coalitieprogramma vormt een kader voor het nemen van keuzes voor het beheer. Het coalitieakkoord is door de volgende partijen vastgesteld: CDA, D66, Passie voor Wassenaar, GroenLinks, PvdA

"Het is fijn wonen, werken, leven en recreëren in Wassenaar. Dat is iets om trots op te zijn. En waar we zorgvuldig mee moeten omgaan. We willen behouden wat goed is en beter maken wat beter kan of beter moet. Wassenaar verdient een gemeentebestuur dat zich daar op integrale en transparante wijze voor inzet. Dat kenmerkt ook dit coalitieakkoord. We zetten in op blijvend herstel van vertrouwen in de lokale politiek. Daarnaast investeren we in zaken die Wassenaar nog mooier en aantrekkelijker maken. We investeren in zorg en sport. We investeren in economie. We investeren in onze inwoners. Zo bouwen we met zijn allen aan een veilig, groen, sociaal en vitaal Wassenaar. Een dorp om trots op te zijn."

"In Wassenaar moeten onze inwoners goed kunnen wonen, werken en recreëren met een juiste balans tussen rust en levendigheid. De natuurlijke omgeving en duurzaamheid nemen een prominente plaats in."

"Wij maken geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. "

"Natuurgebieden moeten uitnodigen tot natuurgerichte recreatie"

" Openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte wordt verbeterd. Er komt meer aandacht voor groen en voor de inrichting van winkelgebieden. Waar mogelijk gaat het groenbeheer gepaard met duurzaamheid en ecologisch beheer. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beplanting die de biodiversiteit stimuleert, met bijzondere aandacht voor bijen. Bij uitbreiding, inrichting en onderhoud van het groen in de wijken worden inwoners actief betrokken. Belemmeringen in de openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking worden zoveel mogelijk voorkomen en weggenomen. Burgerinitiatieven om braakliggende terreinen op te knappen worden ondersteund. Op strategische locaties komen oplaadpunten voor elektrisch e auto's, scooters en fietsen"

Leidraad gedragscodes Flora en Fauna

De gemeente heeft een Leidraad gedragscodes Flora en fauna. In de leidraad wordt nauwkeurig beschreven hoe de gemeente in haar beheer omgaat met flora en fauna. Dit om aan de flora en faunawet te voldoen. De in de leidraad opgenomen tabellen met werkperioden vormen een goed instrument voor een zorgvuldig beheer en onderhoud.

3.2 Beheerproces

Leidraad Inrichting Openbare Ruimte

In de LIOR staan alle eisen met betrekking tot de inrichting van de openbare ruimte beschreven. De opgenomen eisen voor groen zijn conform de Groen en Watervisie en het beheerplan Groen.

Gegevensbeheer

Voor het gemeentelijk groenbeheer wordt gebruik gemaakt van het gegevensprogramma BS8. Hierin staan de groenkaarten als de werkpakketten. Per 2016 wordt bij wijze van pilot ook gewerkt met het programma Kikker.

Voor het beheer van bomen wordt gezocht naar een geschikt programma.

Gegevensbeheer is een van de belangrijkste hulpmiddelen voor de beheerder. Het up to date houden is een vereiste voor een zorgvuldig beheer. Tot 2014 was sprake van een achterstand van de gegevensverwerking. Het areaal was onvoldoende in beeld.

In 2014 en 2015 is een inhaalslag gemaakt om de beheergegevens up to date te krijgen. Inmiddels is zo'n 90% van het groen goed geïnventariseerd. Een verdere kwaliteitsslag wordt gemaakt in de komende beheerperiode.

3.3 Onderhoudsniveau

Het door de gemeente te onderhouden areaal groen is divers. Wassenaar kenmerkt zich door een opbouw van duin – horst – weide. Er is stedelijk gebied, er is buitengebied, er is een tussengebied waar villawijken zijn en veel groen aanwezig is en er zijn veel landgoederen die een eigen zone vormen. De variatie en opbouw van het openbaar gebied zorgt ervoor dat Wassenaar een bijzonder gevarieerd openbaar gebied kent.

3.3.1 Methodes van verzorgend onderhoud

Er zijn standaardmethoden voor het bepalen van de opgave van onderhoud en hoe dit moet worden uitgevoerd. Onderhoud op frequentiebasis en op beeldkwaliteit zijn het meest gebruikt.

Frequentie

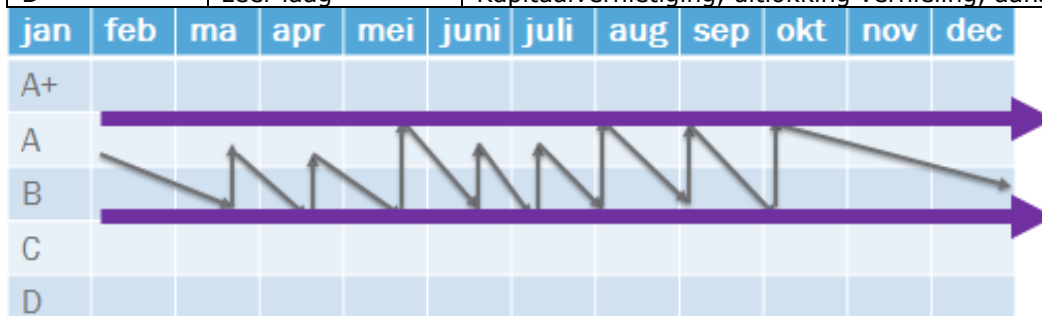
De klassieke methode van verzorgend onderhoud is onderhoud op frequentiebasis. Afhankelijk van de gewenste kwaliteit wordt door de onderhoudsploegen een aantal keren een onderhoudsronde uitgevoerd. Het voordeel van deze methode is een systematisch onderhoud. Het nadeel is dat nauwelijks wordt ingespeeld op weersomstandigheden die van invloed zijn op de groei van onkruiden. De rondes worden uitgevoerd onafhankelijk van snelle of matige groei. Het beeld is hierdoor variabel.

Beeldkwaliteit

Een andere methode is om op basis van een vooraf afgesproken beeldkwaliteit te werken. De CROW heeft hiervoor ambitieniveaus en meetlatten ontwikkeld. Dit loopt van A+ tot D. Bij onderhoud op beeldkwaliteit wordt vooraf een ambitieniveau vastgesteld. Dit kan voor de gehele gemeente zijn of per deelgebied. Het onderhoud wordt uitgevoerd op de plekken waar dit nodig is. Er wordt ingegrepen zodra de ondergrens van het niveau is bereikt. Als wordt ingegrepen dan wordt het niveau erboven bereikt. Er wordt flexibel gewerkt. Het voordeel is dat de kennis van onderhoudsploegen beter wordt gebruikt en ingezet. Er kan beter worden ingespeeld op weersinvloeden. Er bestaat een constante beeldkwaliteit.

Ambitieniveau	onderhoudsniveau	kenmerken
A+	zeer hoog	nagenoeg ongeschonden
A	hoog	mooi en comfortabel
B	basis	functioneel
C	laag	Onrustig beeld, enige vorm van hinder
D	zeer laag	Kapitaalvernietiging, uitlokking vernieling, aansprakelijkheid

3.3.2 Huidige situatie

In 2010 besloot de gemeenteraad de kwaliteit en mate van ingrijpen te verlagen. Het toenmalige onderhoud werd op basis van frequentie uitgevoerd. Op beeldkwaliteit werd in geheel Wassenaar een B-niveau gerealiseerd en een A-niveau in het centrum.

Het ambitieniveau werd in 2010 verlaagd van ambitieniveau B naar ambitieniveau C. Hiermee werd een besparing op het onderhoud van ongeveer €300.000 per jaar gerealiseerd.

Anno 2016 wordt gewerkt met een combinatie van frequentie en beeldkwaliteit. De onderhoudsploegen lopen rondes, maar passen dit wel aan op de plekken waar meer of minder onderhoud benodigd is. Er is geen meetsysteem voor de kwaliteit aanwezig. Er wordt op 'gevoel' onderhouden. De medewerkers hebben in 2015 diverse trainingen gevolgd voor het onderhouden op beeldkwaliteit.

Met het veranderen van de organisatie, de schaalvergroting, is gewerkt aan het documenteren en archiveren van kennis en afspraken. De onderhoudsafspraken zijn in een jaarplan vastgelegd. Er wordt planmatig gewerkt waarbij voor het onderhoud gebruik wordt gemaakt van onderhoudstekeningen, vervangingstekeningen en snoeitekeningen

Vanaf 2010 is geleidelijk aan op een lager niveau onderhoud gepleegd. Het betekent voor veel medewerkers een cultuuromslag om op een lager niveau te onderhouden. Anno 2016 is het C-niveau steeds beter zichtbaar in de openbare ruimte. Het leidt er toe dat vakken vaker vol met onkruiden staan. Ook ontstaan vaker gaten in de beplantingen. De achteruitgang in kwaliteit is goed zichtbaar in de landgoederen. Veel beplantingsvakken worden sleets. Vanuit de bevolking wordt steeds vaker gereageerd op de lagere kwaliteit. Ook de politieke partijen geven aan dat het groen op veel plekken achteruit gaat.

In tegenstelling tot de formele afspraken is voor het centrumwinkelgebied het niveau van onderhoud hoger gebleven. Hier wordt op B-niveau onderhouden. Dit geldt eveneens voor bijzondere groenplekken zoals Burchtplein, Wilhelminaplein en Mariaplein.

De afdeling Omgevingsbeheer heeft tijdens de inventarisatie van het beheerareaal ook de kwaliteit van het groen onderzocht. Daarbij wordt gesignaleerd dat veel groenvakken niet aan het ambitieniveau C voldoen en een lagere kwaliteit hebben. De afgelopen jaren heeft de afdeling hierover ook van burgers veel klachten ontvangen.

Kanttekening is dat bovenstaand signaal van de diverse actoren (burgers, politiek, ambtenaren) met name subjectief gevormde signalen zijn. De gemeente beschikt namelijk niet over een monitoringssysteem voor het gekozen ambitieniveau. Ook is analyse op basis van het meldingssysteem niet goed mogelijk. Enerzijds omdat het systeem ongeveer twee jaar in gebruik is. Anderzijds omdat aan burgers en ondernemers meer gevraagd wordt van dit systeem gebruik te maken. De gegevens kunnen zo onvoldoende met elkaar worden vergeleken om een juist beeld te vormen.

3.3.3 Uitgangspunten onderhoud beheerperiode 2016-2020

Groen en Watervisie

De wens voor verandering en het terugbrengen van een hogere groene kwaliteit van de openbare ruimte is als doelstelling opgenomen in de Groen en Watervisie. Voor de uitwerking en financiële aanpassingen is het beheerplan aangegeven als geëigend instrument.

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord is een verbetering van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte als doel opgenomen.

Werkessie met raadscommissie

Ter voorbereiding op het opstellen van dit beheerplan is op 4 november 2015 door de afdeling OGB een werksessie/presentatie met de raadscommissie gehouden. Het doel van deze sessie was helderheid te verkrijgen over het niveau van onderhoud van de openbare ruimte en de wensen van

de raad hiervoor. De wens is door de aanwezige raads- en commissieleden uitgesproken om maatwerk te leveren in het onderhoud. De volgende wensen bestaan:

- Onderhoud: het gaat niet om ambitieniveau van beeldkwaliteit of om frequentie. Per plek moet bekeken worden wat gewenst is. De resultaten van de wijkwandelingen met buurtverenigingen moeten gebruikt worden om na te gaan waar burgers en ondernemers wensen hebben voor aanpassing voor beter onderhoud van het groen
- Veel groenvakken ogen rommelig vanwege te veel soorten beplanting en opschot in de beplanting.
- Behoud het huidige budget om onderhoud te plegen. Probeer door omvormingen naar goedkoper groen het maatwerk, wat meer geld kost, te bekostigen
- Investing in omvorming, eenmalige en structurele vervanging is gewenst. Een achterliggend doel is blijvend na te gaan of de kosten van het onderhoud lager kunnen worden zonder dat de kwaliteit achteruitgaat.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

1. Welke randvoorwaarden/kaders en visies bestaan er voor het beheer?

Op basis van de in dit hoofdstuk genoemde uitgangpunten zijn de volgende keuzes gemaakt voor dit beheerplan:

- Het budget voor onderhoud mag niet hoger worden dan het huidige budget. (*uitspraak commissie*).
- Indien nodig wordt de komende beheerperiode geïnvesteerd in omvorming van dure beheerelementen naar goedkopere beheerelementen (*uitspraak commissie*). Doelstelling is dat dit niet ten koste gaat van de biodiversiteit. (*Coalitieakkoord*)
- Bij aanplant van nieuwe planten wordt rekening gehouden met biodiversiteit (*coalitieakkoord*)
- De kwaliteit van de openbare ruimte wordt in de beheerperiode van 5 jaar verbeterd. Hierbij geldt dat sprake is van maatwerk (*coalitieakkoord & uitspraak commissie*).
- Er wordt in de beheerperiode extra geïnvesteerd in kwaliteitsslagen voor de openbare ruimte (*uitspraak commissie*).
- Er wordt op structurele wijze vervangen met een passend en benodigd budget.
- Er wordt toegezien op de kwaliteit van het werk van interne en externe onderhoudsploegen. Dit wordt ook gemonitord en geëvalueerd.
- De financiële doorrekening van het onderhoud is gebaseerd op een doorrekening van frequenties. Hierbij is uitgegaan van maatwerk per beheerelement. Op basis van de huidige werkzaamheden, die in de jaarplannen zijn verwoord is gekeken waar de frequentie van onderhoud moet worden verhoogd. Om de doorrekening niet onnodig lastig te maken is een gemiddelde aangehouden.
- In de specifieke onderhoudstekeningen en in het jaarplan wordt het maatwerk nader omschreven, bijvoorbeeld in het maaibestek wordt per locatie aangegeven of er vaker gemaaid moet worden dan tot nu gebruikelijk om de kwaliteit te verbeteren.

4 Terugblik beheerperiode 2012-2015

4.1 Onderhoudsniveau

In deze beheerperiode is het verzorgend onderhoud van het groen uitgevoerd op onderhoudsniveau C. Het technisch onderhoud van bomen is uitgevoerd op niveau B. Onderhoud aan halfverhardingen en ruitpaden is in deze beheerperiode niet uitgevoerd. De gemeenteraad heeft hiervoor omwille van bezuinigingen gekozen dit niet uit te voeren. Vanuit de maatschappij en politiek is de afgelopen jaren regelmatig bezwaar geuit op het lage onderhoudsniveau.

De gemeente beschikt over een eigen dienst voor het onderhoud. Dit wordt uitgevoerd door het team Onderhoud & Groen (team O&G). Zij zorgen voor een groot deel van het onderhoud in de gemeente. Team O&G is verdeeld in drie wijkploegen, een (park)bosploeg en een bomenploeg. De bomenploeg beschikt over een eigen hoogwerker waarmee 80% van het werk wordt uitgevoerd. Voor 20% van het werk wordt ander materieel ingehuurd. Bijvoorbeeld andere hoogwerkers.

Naast de eigen dienst is in de gemeente de afgelopen beheerperiode ook gewerkt door teams van de Maregroep. De Maregroep is het re-integratie en ontwikkelbedrijf voor de duin en Bollenstreek. Zij zijn al vele jaren actief in de gemeente. Naast verzorgend onderhoud van enkele wijken hebben zij voor het onderhoud (maaien) van de gazons in de gemeente gezorgd. Het maaien van de bermen is gedaan door diverse aannemers. Dit is via Europese aanbestedingen op de markt gezet. Grotere graslanden zoals het Berkheiveld en bij Weteringpark I en II zijn door schapen begraaasd. Voor het bomenonderhoud is ook gebruik gemaakt van externe partijen.

4.2 Achterstallig onderhoud en beheer

Beleid en Beheer

In de afgelopen beheerperiode is gewerkt aan een voldoende basis aan beleid en beheerdocumenten om een effectief en gestructureerd beheer en onderhoud uit te kunnen voeren. Zo is het volgende bereikt:

1. De gemeente heeft in 2015 een nieuwe Groen en Watervisie vastgesteld.
2. De gemeente heeft in 2014 en 2015 haar beheerelementen voor Groen geïnventariseerd. In het beheersysteem is dit nu voor 80% up to date.
3. Het inkoopbeleid is geprofessionaliseerd en gestructureerd. Tot 2013 werd veel werk in de gemeente door aannemers uitgevoerd op basis van bestaande, soms verouderde afspraken. Veel werk werd ook op ad-hoc basis gedaan. Vanaf de instelling van de Werkorganisatie Duivenvoorde in 2013 is structureel gewerkt aan verbetering van het inkoopbeleid. Zo zijn nieuwe bestekken en tekeningen gemaakt voor de Europese aanbesteding van het maai-en slootwerk in de gemeente. Voor de inbesteding (met de Maregroep) van het gazonmaaiwerk zijn nieuwe tekeningen en is een nieuw bestek gemaakt. In 2015 is gestart met de voorbereiding van een nieuw bestek voor het verzorgend onderhoud van de Maregroep. De gemeente heeft zich - in samenwerking met de regio Haaglanden - gecommitteerd aan een bestek en Europese aanbesteding voor de inkoop van bomen en heesters. Bij inkoop wordt - indien geen sprake is van een Europese aanbesteding - structureel rekening gehouden met het uitnodigen van lokale partijen zoals gewenst door de gemeenteraad.
4. De gemeente heeft alle (laan)bomen in 2014-2015 volgens de VTA-methode gecontroleerd en geïnventariseerd. De bomen worden structureel en continue gecontroleerd.
5. De bomenploeg van de gemeente werkte tot 2015 op basis van klachten. Sinds 2015 wordt structureel en planmatig gewerkt.
6. De gemeente heeft de werkwijzen van het onderhoud vanaf 2014 gedocumenteerd in een jaarplan
7. In 2015 is een tuinhistorische waardestelling opgesteld voor De Paauw.

Beheer en Onderhoud

Een deel van de onderhoudsachterstand aan de groenvoorzieningen is weggewerkt. Er is hiervoor in 2014 extra geld beschikbaar gesteld. Het volgende is onder andere bereikt:

1. De medewerkers van team O&G hebben in 2015 een training gevolgd over onderhoud op beeldkwaliteit in de openbare ruimte
2. Vanaf 2015 wordt structureel toezicht gehouden op werken door derden
3. Op diverse plekken is in 2014 en 2015 achterstallig onderhoud weggewerkt. Daarbij zijn diverse slechte groenvakken opgeknapt of omgevormd naar gazon – met bloembollen -
4. Ongeveer 50% van de bestaande ruitpaden is in 2015 opgeknapt.
5. In Wassenaar Noord zijn diverse bomen vervangen in verband met wortelproblematiek.
6. Ruim 1500 meter aan hekwerk is vervangen. O.a. aan de Rijksstraatweg (Rust en Vreugd), bij de strandopgang, aan de Dr. Mansveldtkade en rondom het schoolsportveld aan de Backershagelaan.
7. Het groen rondom de sportvelden bij de Dr. Mansveldtkade is opgeknapt
8. Er is extra onderhoud gepleegd aan de bomen naar aanleiding van de VTA-inspecties
9. Diverse gazons zijn opgeknapt of hersteld
10. Diverse locaties met bloembollen zijn hersteld
11. In Rust en Vreugd zijn enkele asfaltpaden vernieuwd

4.3 Vervanging

Vervanging van groen wordt hoofdzakelijk in het najaar uitgevoerd. In de beheerperiode was financieel gezien geen apart vervangingsbudget beschikbaar. Vervanging werd uitgevoerd op ad-hoc basis. De hoogte van het te investeren bedrag was afhankelijk van de financiële middelen welke nog beschikbaar waren na het onderhoud van het afgelopen jaar. Omdat er gewerkt werd vanuit een exploitatie was dit geld niet altijd meer beschikbaar in het opvolgende jaar. Met het aanwezige vervangingsgeld zijn in de beheerperiode hoofdzakelijk bomen vervangen. Concluderend is zo geen sprake geweest van een structurele vervanging. Hierdoor heeft onvoldoende vervanging plaats gevonden.

4.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

2. Wat is in de vorige beheerperiode bereikt?

In de afgelopen beheerperiode is het onderhoud uitgevoerd op kwaliteitsniveau C. Ruitpaden en halfverhardingen waren uitgesloten van onderhoud. Het onderhoud is gedaan door zowel de gemeentelijke medewerkers van team O&G als derde partijen zoals de Maregroep. De gemeente werkte tot 2013 met verouderde visies en afspraken. Met name vervanging werd uitgevoerd op ad-hoc basis.

Vanaf de instelling van de Werkorganisatie Duivenvoorde (2013) is op beleid- en beheerniveau geïnvesteerd in het creëren van visie, beleid en structuur zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau. Dit heeft onder andere geresulteerd in:

- Inventarisatie van de beheerelementen; De beheerdata is voor 80% op orde;
- Een jaarplan waarin alle onderhoudswerkzaamheden zijn opgenomen
- gestructureerd verzorgend onderhoud op het gestelde kwaliteitsniveau
- gestructureerd onderhoud en inspectie van bomen;
- gestructureerde inkoop;
- een start in het herstel van de landgoederen door middel van het opstellen van cultuurhistorische analyse van en visie voor de Paauw
- het wegwerken van een deel achterstallig onderhoud en vervanging

5 Huidige situatie

5.1 Huidig areaal

De gemeente heeft ruim 173 hectare aan openbaar groen in beheer. Een groot oppervlak hiervan betreft parkbossen op de landgoederen. Het totaal bomen bestand betreft 23.561 stuks. Dit is exclusief de bomen die in de genoemde parkbossen op de landgoederen staan.

Het totaal aan groen vertegenwoordigt een vervangingswaarde van ruim 45 miljoen euro. Het grootste kapitaal wordt vertegenwoordigd door de bomen en parkbossen op de landgoederen. Het werkelijk economisch kapitaal van het groen in de openbare ruimte, zoals de economische waarde van het maatschappelijk nut, de economische waarde van bomen en groen etcetera is vele malen groter maar is voorsnog niet berekend voor de gemeente⁸.

WAARDEN EN OPPERVLAKTEN GROEN					
	Hoeveelheid in m ² /m ¹ /st.	Omlooptijd in jaren	Gemiddelde vervanging per jaar	Eenheidsprijs	Waarde groen in gemeente
Parkbossen op landgoederen	689567	80	8620	€20,00	€13.791.340,00
Bomen	23561	40-80	400	€1.030,00	€24.267.830,00
Bosplantsoen natuurlijk	73477	40	1837	€10,00	€734.770,00
Bosplantsoen cultureel	91046	40	2276	€12,50	€1.138.075,00
Hakhout	16631	40	416	€7,00	€116.417,00
Heesters	47444	25	1898	€15,00	€711.660,00
Halfheesters	13138	25	526	€15,00	€197.070,00
Halfheesters	62312	25	2492	€16,00	€996.992,00
Rozen	1246	10	125	€17,00	€21.182,00
Hagen	6155	50	123	€16,00	€98.480,00
Vaste planten	6403	25	256	€25,00	€160.075,00
Bol en Knolgewassen	6500	10	650	€22,00	€143.000,00
Wisselbeplanting	nvt				
Bloemrijk Grasland	110238	30	3675	€2,00	€220.476,00
Bloemrijke wegbermen	11536	30	385	€2,00	€23.072,00
Bloemrijke overige ext	187728	30	6258	€2,00	€375.456,00
Bloemrijke droge oevers	50577	30	1686	€2,00	€101.154,00
Gazon intensief	311553	30	10385	€3,00	€934.659,00
Speelveld gras	47570	30	1586	€4,00	€190.280,00
Adoptiegroen	5033	25	201	€17,00	€85.561,00
Halfverharding	34677	25	1387	€15,50	€537.493,50
Ruiterpaden	15000	25	600	€10,00	€150.000,00
Banken/Picknickset	275	30	9	€500,00	€137.500,00
Overig beheer en onderhoud					
TOTALEN	1738154 m²				€45.132.543

De huidige oppervlakten van de beheerelementen zijn bepaald via het gemeentelijk beheersysteem BS8. De peildatum is 1 januari 2016. In 2014 en 2015 zijn alle beheerelementen in de gemeente opnieuw geïnventariseerd. Hieruit is gebleken dat het areaal groter is dan voorheen bekend. De inventarisatie heeft geleid tot een nauwkeurigheid van ongeveer 80%. De hoeveelheid ruiterspaden, bol en knolgewassen, gevelgroen en hekwerken betreft een aanname. Het aantal banken betreft een opname uit 2011. Deze beheerelementen moeten zo nader worden geïnventariseerd. Tijdens de inventarisaties is door meerdere mensen geïnventariseerd. Getracht is zoveel mogelijk eenduidigheid te krijgen in de beoordeling. Onverhoopt blijkt echter dat onderling tussen de beheerelementen nog wijzigingen kunnen optreden. Zo kunnen heesters bijvoorbeeld toch halfheesters zijn of andersom. In de komende beheerperiode worden de gegevens daarom nader gespecificeerd. Het doel is te komen tot een nauwkeurigheid van 95%. Naar verwachting hebben deze wijzigingen geen invloed op het totaal nu geïnventariseerde areaal aan groen. De aantallen bomen zijn bepaald aan de hand van de in 2014 en 2015 uitgevoerde Visual-tree-assessment inspecties.

5.2 Staat van areaal

Per 2016 wordt de kwaliteit van de groene openbare ruimte grotendeels ingeschat op kwaliteitsniveau C. Op diverse plekken is een B-niveau aanwezig. Op andere plekken is sprake van een D-niveau. Er bestaat sinds enkele jaren kritiek op de kwaliteit van het groen zowel in de wijken als op de landgoederen. De kritiek wordt via diverse kanalen geuit, bijvoorbeeld via de wijk- en buurtverenigingen, direct naar de politiek als het naar het ambtelijk apparaat, en via het klant contact centrum van de gemeente.

Er zijn diverse achterstalligheden/problematieken op het gebied van groen. Onder andere:

- Wortelproblematiek Wassenaar Noord (in relatie met wegbeheer)
- Achterstallige vervanging groenvakken en bomen
- Vervanging slechte bomen uit nader technische onderzoek. Dit is een vervolgstap van de VTA-inspectie uit 2014-2015
- Op de landgoederen van de gemeente is sprake van achterstallig onderhoud en achterstallige vervanging van groene beheerelementen
- In geheel Wassenaar is sprake van achterstallig onderhoud en vervanging van de halfverhardingen
- 50% Van de ruiterspaden kent achterstallig onderhoud dan wel vervanging

5.3 Ontwikkelingen areaal

Er zijn diverse ontwikkelingen waardoor het beheerareaal wat betreft kwaliteit en kwantiteit in de komende beheerperiode verandert.

Algemeen gezien zal een kwaliteitsslag plaatsvinden voor het openbaar groen zoals eerder aangegeven in dit beheerplan. De gemeente zal hiervoor in 2016 in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen inventariseren op welke plekken een hoger onderhoud en/of vervanging gewenst is. Dit biedt de basis voor een verdere kwaliteitsslag voor onderhoud en vervanging.

Door nieuwe ruimtelijke ontwikkeling treedt verandering op in het beheerareaal. In dit beheerplan wordt hier financieel nog geen rekening mee gehouden. De uitbreiding van areaal en zodoende beheergelden voor de beheerelementen worden separaat opgevoerd bij P&C cyclus.

Voor de nieuwe beheerperiode zijn er nieuwe aandachtspunten. Bijvoorbeeld het ontsteden, dan wel vergroenen van 'harde' oppervlakten. Bij noodzakelijke vervanging van bijvoorbeeld trottoirs en pleinen kan vooraf worden afgevraagd of dit ook ontstend kan worden. Indien dit mogelijk is zonder dat de functionaliteit van de plek ongewenst verandert is het mogelijk dit met groen in te richten. Er vindt zo een verschuiving plaats in beheer en financiële middelen. Het komt onder andere het waterverbergend vermogen van de grond en biodiversiteit ten goede.

Een andere ontwikkeling is het door de gemeente beter faciliteren, stimuleren en uitdragen van het zelfonderhoud, ofwel adoptie van groen door bewoners en bedrijven. Hiervoor worden in de maand mei van 2016 folders door de gemeente uitgegeven. In deze folders staan de spelregels voor het

zelfonderhoud (adoptie). In samenwerking met de wijk- en buurtverenigingen wordt aan bewoners en bedrijven gevraagd of zij interesse hebben om zelf openbaar groen te onderhouden. Het voordeel hiervan is een hogere kwaliteit van groen in de buitenruimte. Daarnaast leidt het tot een verbetering van de sociale cohesie in buurten.

Dit proces wordt begeleidt door het team Beheer van de afdeling Omgevingsbeheer. Er is daarbij nauw overleg met de wijkmanagers van de gemeente. De komende jaren zullen steeds meer groenstroken en boomspiegels zo door bewoners en bedrijven worden onderhouden. Ook wordt gestimuleerd om meer te doen met gevelgroen. Meer informatie is hierover te vinden in het de paragraaf adoptiegroen in hoofdstuk 6.

5.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

3. Welke groene beheerelementen worden door de gemeente beheerd?

Tot de groene beheerelementen behoren naast het groen in verschillende verschijningsvormen ook halfverhardingen, ruitpaden en terreinmeubilair zoals banken, hekwerken en parkinformatieborden.

De huidige kwaliteit van deze beheerelementen is divers. De kwaliteit ligt over het algemeen op kwaliteitsniveau C.

Door ontwikkelingen verandert zowel de kwaliteit en kwantiteit van het groenareaal. Het doel is een kwaliteitsslag te maken. Aandachtspunten voor het beheer zijn de ontstening en het stimuleren en faciliteren van zelfonderhoud door bewoners en bedrijven.

Met veranderingen in het areaal door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is in dit beheerplan geen rekening gehouden. Dit wordt apart opgenomen via de P&C cyclus.

6 Jaarlijks onderhoud

6.1 Beheerelementen

In een ideale situatie wordt voor elk afzonderlijk groenvlak in de gemeente een eindbeeld bepaald. Op dit eindbeeld wordt het beheer afgestemd. Voor de totale oppervlakte te onderhouden openbaar groen in de gemeente is dit een onwerkbaar opgave. Om tot een werkbaar beheermodel te komen is het groen in de gemeente opgedeeld in beheerelementen. De gemeente kent 24 beheerelementen. Voor elk beheerelement wordt in de volgende paragrafen het door de gemeente uit te voeren beheer en onderhoud beschreven. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende kenmerken:

Definitie

Voor elk beheerelement is beschreven welk groen hiertoe behoort. Bij elke definitie is een afbeelding geplaatst om de definitie te visualiseren.

Huidige situatie

De oppervlakte van het beheerelement en de staat van onderhoud wordt hier beschreven. De huidige oppervlaktes van de beheerelementen zijn bepaald via het gemeentelijk beheersysteem BS8. De peildatum is 1 januari 2016. In 2014 en 2015 zijn alle beheerelementen opnieuw geïnventariseerd. Hieruit is gebleken dat het areaal fors groter is dan voorheen bepaald. De aantallen bomen zijn bepaald aan de hand van de in 2014 en 2015 uitgevoerde Visual-tree-assessment inspecties.

Doel en Visie

Hierin wordt de gewenste visie op het eindbeeld besproken. Het is een afgeleide en interpretatie van de gestelde uitgangspunten in de Groen en Watervisie.

Jaarlijks onderhoud

Hier worden puntsgewijs de noodzakelijke onderhoudsmaatregelen genoemd. Er is sprake van regulier en groot onderhoud. Regulier onderhoud is jaarlijks gelijk onderhoud. Het groot onderhoud wordt periodiek uitgevoerd. Door het regulier onderhoud gefaseerd uit te voeren is het onderdeel gemaakt van de jaarlijkse cyclus. Een voorbeeld is het afzetten van hakhout. Dit gebeurt bijvoorbeeld een keer per tien jaar. Voor de natuur is het beter dit niet in een keer te doen in de gehele gemeente of op een groter stuk groen. Jaarlijks wordt daarom 10% binnen de gemeente gefaseerd afgezet. Het groot onderhoud is zo teruggebracht tot een vorm van regulier onderhoud.

In een tabel is overzichtelijke weergegeven welke werkzaamheden buiten worden uitgevoerd. Daarbij zijn de kosten per m² en het aantal minuten aan werk berekend. De kosten bestaan uit de kosten voor manuren, materieel en materiaal (uitgangspunt €45 per uur). Het resulteert in een totaalprijs voor het onderhoud. Ook geeft het inzicht in het te besteden aantal manuren per activiteit.

Per beheerelement worden indien aanwezig nog specifieke aandachtspunten beschreven. Indien sprake is van inspectie dan wordt dit ook beschreven. Alle onderhoudsmaatregelen zijn erop gericht het gewenste eindbeeld te realiseren.

In het jaarplan zijn de genoemde werkzaamheden nog een stap gedetailleerder beschreven. Dit wordt als basis gebruikt door het team O&G. Ook vormt het de basis voor besteksomschrijving voor derden.

6.1.1 Parkbossen op de Landgoederen

De landgoederenzone bestaat uit een opbouw van bijna alle beheerelementen die de gemeente rijk is. De landgoederen in Wassenaar zijn cultuurhistorisch zeer waardevolle parken. In veel parken is de – vroege - landschappelijke stijl goed herkenbaar. De beheerelementen van deze parken zijn allen apart opgenomen in dit beheerplan. Als voorbeeld: Gazon in het park is opgenomen binnen het totaalareaal van het beheerelement gazon en bloemrijk gras is opgenomen in het totaalareaal van het beheerelement bloemrijk gras. In de parken staan veel zones met bomen. Het betreft in veel gevallen een bosachtige omgeving. Deze zones worden beheerd onder de noemer parkbos.

Definitie

Voor dit beheerplan wordt het beheerelement parkbos getypeerd als een aansluitend gebied van minimaal 0,5ha met inheemse en uitheemse bomen en boomvormers. Hieronder staat een vegetatie van heesters, stinsenplanten of kruidachtige onderbeplanting.

Huidige situatie

De gemeente heeft grote delen van de landgoederen in haar bezit of in pacht. Het gaat om de volgende landgoederen met een totale oppervlakte van ongeveer 69 hectare:

- De Paauw
- Backershagen
- Rust en Vreugd
- Wittenburg
- Weteringbos I en II worden wat betreft beheer ook geschaard onder dit beheerelement.

In het verleden zijn de parkbossen veelal onderhouden als bosgebied. De ontwikkeling van een eindsituatie met beuken is hierbij gestimuleerd. Veel van de parkbossen op de landgoederen missen door dit onderhoud, maar ook door achterstallig onderhoud de finesse van vroeger. De variatie en kwaliteit van structuur en groen is sterk afgenomen. De parkbossen zijn op veel plekken meer bos dan park. Met name de opkomst en groei van beuken toont dat een ongewenst eindstadium wordt bereikt.

Van origine zijn de parken aangelegd als bijzondere gebieden met veel variatie in structuur en beplanting. De belevingswaarde was hierdoor hoog. Er waren bijvoorbeeld open plekken, gesloten plekken, waterzones en veel variatie wat betreft de soorten beplanting. De parkbossen worden anno 2016 sleetser en de kwaliteit van vroeger ontbreekt op steeds meer plekken. Op de landgoederen wordt gekapt hout door derden weggehaald. Dit is onwenselijk omdat hiermee schade wordt aangebracht aan de paden, groen en structuur van de landgoederen.

Doel en Visie

Het is per landgoed noodzakelijk door grondig cultuurhistorisch onderzoek, analyse en waardestelling na te gaan welke kwaliteiten de landgoederen – en daarmee ook de parkbossen in de landgoederen - hebben. Het doel is met behulp van de analyse per landgoed een visie op te stellen. Hierna kan een specifiek beheerplan worden gemaakt. Er is zo sprake van het realiseren van maatwerk per landgoed.

Jaarlijks onderhoud

De analyse, visie en beheerplan worden in de komende beheerperiode per landgoed opgesteld. Hierna wordt een specifiek beheer/onderhoudsplan opgesteld. Om te voorkomen dat verder

achterstallig onderhoud ontstaat wordt het onderhoud - tot de aparte beheerplannen zijn opgesteld - uitgevoerd zoals opgenomen in de tabel. De onderhoudskosten hiervoor zijn op basis van de huidige areaal gegevens berekend. In de tabel staat het jaarlijkse onderhoud beschreven wat voor het beheerelement wordt uitgevoerd. Het betreft zowel het reguliere als het groot onderhoud. De kosten per m² zijn €0,86. In totaal is voor het jaarlijks onderhoud euro nodig.

Aandachtspunten onderhoud:

- Terugdringen exoten en dunnen: bij voorkeur staken van snelgroeiende soorten zoals esdoorn, essen. Verder altijd uitheemse soorten zoals Amerikaanse vogelkers Amerikaanse esdoorn. Plekken creëren met variatie. Lichtval in de kern is van belang om eentonigheid te voorkomen.
- Er wordt gewacht met inboet van beplanting totdat de analyses en visies gereed zijn. Dit met uitzondering van '*projecten zonder spijt*'. Dit betreft uitvoeringsprojecten die doorgang kunnen hebben zonder dat dit een negatieve invloed heeft op de duurzame instandhouding van het landgoed.
- Gekapte bomen en dood hout worden in tegenstelling tot voorgaande jaren uit het parkbos verwijderd. Dit enerzijds om te voorkomen dat derden dit weghalen en schade maken. Anderzijds doet dit meer recht aan de kwaliteiten van het parkbos. Daarnaast heeft het hout een mogelijke opbrengstwaarde voor de gemeente.
- Eens in de tien jaar worden soorten gedund. Dit moet gericht zijn op het vrijzetten van andere boomsoorten.
- Langs het fietspad van de landgoederenroute worden de bomen 1 keer per drie jaar VTA-gecontroleerd. De overige bomen in het parkbos worden 1 keer per 5 jaar op veiligheid gecontroleerd.

Vervanging

Voor het beheer van de landgoederen bestaan zowel ecologische doelstellingen, recreatieve, en esthetische doelstellingen. Het herstellen van structuren, het investeren in nieuwe beplantingen en het renoveren van delen van het bos behoort dan ook gedaan te worden. De termijn waarop vervanging plaatsvindt is echter lang. De gemiddelde leeftijd voordat vervanging van onderdelen plaatsvindt is gesteld op 80 jaar.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Parkbossen op landgoederen	689567	€0,86	€590.729

Parkbossen op landgoederen werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Controle bos	1	100 m2	30%	1	0,003	€ -
Snoeien + boomverzorging	75	100 m2	3%	1	0,0225	€ 0,05
Verwijderen dood hout	125	100 m2	1%	1	0,0125	€ 0,28
Verwijderen snoeihout	90	100 m2	4%	1	0,036	€ 0,05
Afzetten struikenlaag	60	100 m2	1%	1	0,006	€ 0,01
Selectief dunnen	350	100 m2	2%	1	0,07	€ 0,10
Bestrijding ongew. soorten	45	100 m2	15%	1	0,0675	€ 0,10
Uitmaaieren bosvakken	120	100 m2	2%	2	0,048	€ 0,07
Maaieren padranden	37	100 m2	4%	2	0,0296	€ 0,03
Paden schoonblazen	31	100 m2	2%	2	0,0124	€ 0,01
Rooien / opschonen bosvak	250	100 m2	1%	1	0,025	€ 0,04
Herplant	150	100 m2	1%	1	0,015	€ 0,07
Doorplant	45	100 m2	2%	1	0,009	€ 0,03
Watergeven jonge aanplant	50	100 m2	1%	3	0,015	€ 0,02
TOTALEN					0,3715	€ 0,86

6.1.2 Bomen

Definitie

Een boom is een houtachtige beplanting met stam en wortels. Een boom wordt geplant als solitair, rij, laan of groep. Bomen bestaan in soorten en maten. Er is sprake van een zestal groepsoorten:

Boom in verharding, Boom in gazon, Boom in beplanting, Vormboom, Leibboom, Knotboom

Bomen worden ook op grootte ingedeeld. Hierin hanteert de gemeente de volgende verdeling

1ste grootte: hoogte: > 12,00 m; kroon diameter: > 8,00 m; kroonprojectie: > 115,00 m²

2de grootte: hoogte: > 6,00 < 12,00 m; kroon diameter; > 4,00 > 8,00 m; kroonprojectie: > 65,00 m²

3de grootte: hoogte: < 6,00 m; kroon diameter; < 4,00 m; kroonprojectie; > 20,00 m²

Huidige situatie

De gemeente Wassenaar heeft een waardevol bomenbestand van 23.561 grotendeels oudere bomen. Ruim 49% is ouder dan 30 jaar. Slechts 9% is jonger dan 10 jaar. De oude bomen zijn veelal zichtbaar in de laanstructuren.

Op diverse plekken is sprake van wortelopdruk. Er bestaat momenteel geen achterstand in de snoeiwerkzaamheden. Wel bestaat een achterstand in de noodzakelijke vervanging van bomen en boomstructuren.

De meeste bomen bevinden zich in het zuidelijk deel van Wassenaar en in de landgoederenzone.

Bomenbestand	aantal	% van totaal
volwas bomen >50cm (>30jaar)	11445	49%
halfwas bomen 15-40 cm (10-30 jaar)	10033	43%
jonge bomen) <15cm (0-10 jaar)	2074	9%
lege cellen	9	0%
TOTAAL	23561	100%

Doel en Visie

De gemeente ziet haar bomen als de dragers van het groen. Met name de veelal oude - doorgaande - laanstructuren zijn beeldbepalend voor de gemeente. Wat Wassenaar bijzonder maakt is dat zij meerdere gebieden kent waar bomen en eigen belangrijke rol spelen in de openbaar ruimte. Zo verschillen het noordelijk en zuidelijk deel van Wassenaar sterk van elkaar. Tussen de wijken van het noordelijk deel liggen als overgang en buffer diverse parkstructuren met prachtige bomen. Ook is er een buitengebied met haar eigen vaak inheemse bomen. De bomen in de landgoederen en met name langs de landgoederenroute vormen eveneens een eigen geheel. De lanen zijn de verbindende elementen tussen deze gebieden.

Visie op vervanging

In het zuidelijk deel is het behoud van de bestaande structuur van groot belang. Het kenmerkt de opbouw zoals deze cultuurhistorisch gezien is ontstaan. De te gebruiken soorten zijn hier veelal voor het gebied kenmerkende soorten zoals de eik, beuk, linde en kastanje. Bij vervanging wordt in principe de soort van de laan aangeplant. Een aandachtspunt bij vervanging is het aanbrengen van een goede ondergrondse standplaats. De bomen staan veelal op zandgebieden waar de bodem van nature voedselarm is. Om nieuwe aanplant een betere kans te geven wordt rekening gehouden met het aanbrengen van een voldoende ondergrondse doorwortelbare en voedselrijkere ruimte. Er

kan zo gebruik worden gemaakt van bomengrond, bomenzand of in sommige gevallen bomengranulaat met een bijbehorend beluchtingsysteem.

Het vervangen van bomen op de landgoederen wordt via afzonderlijke visies voor herstel en beheer besproken.

In het noordelijke deel van Wassenaar zijn de jongere woonwijken gelegen. De bomen in de wijken hebben idealiter een duurzame standplaats met een goede ondergrondse leefsituatie. In de huidige situatie is hierin verbetering aan te brengen. Bomen staan regelmatig onderstandig aan particulier groen of zijn zonder voldoende ondergrondse voorbereiding aangebracht. In deze wijken wordt in de toekomst gekozen voor kwaliteit dan kwantiteit. In het verleden was dit andersom. Problematieken zoals wortelopdruk komen in het noordelijk deel van de gemeente veelvuldig voor. Om de openbare ruimte duurzaam in te richten is het nodig op veel plekken te kiezen voor een herinrichting van boven- en ondergrond. Dit moet in combinatie worden gedaan met andere vakgebieden zoals wegbeheer. Het uitgangspunt voor deze beheerperiode is om kritisch te kijken op welke plekken bomen het beste tot hun recht komen. In sommige gevallen betekent dit dat minder bomen in een straat worden toegepast. De bomen die worden toegepast krijgen een goede ondergrondse en bovengrondse standplaats mee. Met een goede keuze voor de standplaats hebben zij zo een hoge levensverwachting en kunnen voldoende groeien.

Wanneer nieuwe bomen worden aangeplant dan voldoen deze minimaal aan de volgende eisen:

- Bomen van de 1e grootte: 3 maal verplant, stamomvang 18-20 cm
- Bomen van de 2e grootte: 3 maal verplant, stamomvang 16-18 cm
- Bomen van de 3e grootte: 3 maal verplant, stamomvang 16-18 cm

Algemeen gezien mogen bomen geen gevaarlijke situaties veroorzaken. Enige hinder door wortelopdruk en dergelijke mag bestaan. Het is van belang dat een boom een hoge belevingswaarde brengt. Stamschade en de achteruitgang in de vitaliteit mogen maximaal 20% bedragen. Knotbomen hebben takken niet dikker dan 15cm. Bomen langs wegen voldoen aan de minimale wettelijke doorrijhoogte van 4,20 meter. Daarbij is de takvrije hoogte maximaal een derde van de totale hoogte in de eindsituatie. Solitaire bomen in beplantingen hoeven geen takvrije zone te hebben^{2 6}. Indien het realiseren van een minimale doorrijhoogte van 4,20 niet mogelijk is. Bijvoorbeeld bij oudere bomen, dan wordt in deze situaties via een verkeersbord voor gesignaleerd.

Jaarlijks onderhoud

Jaarlijks onderhoud aan bomen is noodzakelijk om te voorkomen dat onveilige situaties ontstaan. De gemeente voert verzorgend onderhoud en technische onderhoud uit. Jonge bomen hebben begeleidingsnoei nodig waar oudere bomen hun volwassnoei behoeven. In het algemeen geldt dat een jonge bomen minder duur is in onderhoud dan een oudere boom. De gemeente heeft verhoudingsgewijs meer oude dan jonge bomen.

Alle bomen worden ook periodiek geïnspecteerd. De gemeente voldoet hiermee aan haar wettelijke zorgplicht. Voor het jaarlijks onderhoud aan bomen is €496.062 nodig. Dit is per boom een bedrag van €21,05.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in st.	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Kostprijs onderhoud per boom	23561	€ 21,05	€ 496.062

Bomen werkpakket jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in st.	bewerking %	frequentie per jaar	Prijs per stuk	Prijs totaal
<u>verzorgend onderhoud</u>	23561			€6,50	€153.147
herstel en vervangen boomband/palen					
verwijderen van klimplanten zoals klimop					
verwijderen waterlot en stamschot					
onkruidvrij maken boomspiegels					
Klachtenafhandeling bomen (snoei, takbreuk enz.)					
<u>Technisch onderhoud</u>					
Begeleidingssnoei	10434	50%	1	€15,00	€78.255
Halfwassnoei	1009	33%	1	€30,00	€10.089
Volwassnoei	11018	17%	1	€80,00	€146.936
Knotsnoei	794	25%	1	€40,00	€7.940
Vormsnoei	306	100%	1	€65,00	€19.890
administratie in map	25810	33%	1	€0,50	€4.259
<u>Inspectie</u>					
VTA inspecties	23561	33%	1	€2,10	€16.328
NTO inspecties	23561	0,25%	1	€150,00	€8.835
controle ingroei boomroosters	23561	0,25%	1	€15,00	€884
<u>calamiteiten</u>					
Wondverzorging (in geval van schade)					€1.000
Ziekte bestrijding (iepziekte, bladluis, mineermot, massaria, processierups)					€7.500
Verhelpen stormschade					€35.000
Vandalisme					€2.500
<u>Monitoring</u>					
Invullen van flora en faunaformulieren voorafgaand aan werkzaamheden					€3.500
TOTALEN					€496.062

6.1.3 Bosplantsoen natuurlijk

Definitie

(Boer en Schils, 1993; 193 typeren bosplantsoen als: "een verzamelnaam voor de aangeplante bosachtige elementen (inclusief de kruidengroei) die grotendeels bestaat uit inheemse houtige soorten"). Bosplantsoen natuurlijk onderscheidt zich van bosplantsoen cultuurlijk wanneer er meer ruimte is voor ecologie. De opbouw bestaat met name uit bomen en heesters hoger dan 1,50. Er is een opbouw aanwezig van mantel, zoom en onderbegroeiing. De beplanting bestaat uit inheems en gebiedseigen materiaal. Het onderhoud is hier minder intensief dan bij bosplantsoen cultuurlijk het geval is.

Huidige situatie

Er is 73.477m² bosplantsoen natuurlijk. Een groot deel is hiervan gelegen in de groene zomen rondom Wassenaar. Dit bosplantsoen mag zich spontaan ontwikkelen. Het onderhoud is gericht op regelmatige verjonging waardoor een duurzaam stuk groen ontstaat. Van achterstallig onderhoud is hier weinig sprake.

Doel en Visie

Door variatie in het landschap ontstaat een ideale situatie voor flora en fauna. Idealiter is hier sprake van een goede horizontale opbouw van het bosplantsoen. Deze horizontale opbouw kenmerkt zich als een overgang van zoom naar mantel naar kern. In de zoom staan verschillende kruiden zoals brandnetel, dovenetel en look zonder look. In de mantel bevindt zich struweel. Hiertoe behoren soorten als sleedoorn, hondsroos, meidoorn, kornoelje etc. In de kern bevindt zich het bosgebied. Hier is een verticale opbouw waarneembaar. Het bestaat uit een goed ontwikkelde boomlaag, struiklaag en kruidlaag¹. Het doel is variatie in de vorm en gelaagdheid van het bosplantsoen te creëren. Zo kunnen er inhammen bestaan, plekken met meer licht etcetera.

Een aandachtspunt bij vervanging is het gebruik van inheems en gebiedseigen plantmateriaal. Daarnaast moet variatie worden aangebracht. De soorten kunnen ook worden uitgekozen op het overleven van soorten zoals vlinders en bijen in de natuur.

Jaarlijks onderhoud

Het beheer van de horizontale laag verschilt. Voor het onderhoud wordt onderscheid gemaakt tussen de ruigtezone, de mantelzone en de boszone.

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn:

- Zoom 1x per jaar maaien. Gewas op 10cm hoogte afmaaien, 20% laten staan in 'overhoekjes'
- Mantel 1x per 7 jaar afzetten van een groep aanplant. Altijd 20% van deze groep laten staan.
- Alleen selectief snoeien en kappen. Gefaseerd werken, kleinschalig werken heeft de voorkeur
- Bij grotere stukken bosplantsoen is het mogelijk een houtril aan te brengen. Dit moet in overleg met de beheerder gebeuren.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BOSPLANTSOEN NATUURLIJK	73477	€0,56	€41.147

Bosplantsoen natuurlijk werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per m2	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Dunnen bosplantsoen	66	100 m2	25%	1	0,165	€0,14
Zomersnoei/randen	20	100 m2	50%	1	0,1	€0,09
Afvoer snoeihout	25	100 m2	10%	1	0,025	€0,05
Onkruid maaien met bosmaaier	22	100 m2	25%	1	0,055	€0,05
Inboeten	200	100 m2	2%	1	0,04	€0,09
Papier prikken	1	100 m2	100%	1	0,01	€0,03
Randen schoonmaken	75	100 m2	20%	1	0,15	€0,11
TOTALEN					0,545	€0,56

6.1.4 Bosplantsoen cultuurlijk

Definitie

Bosplantsoen cultuurlijk is gelijk aan bosplantsoen natuurlijk met het verschil dat geen sprake is van een opbouw van mantel naar zoom naar ruigte. Bosplantsoen cultuurlijk is gelegen langs paden en wegen. Hierdoor bestaat te weinig ruimte voor deze opbouw. Door deze ligging aan gebruikswegen is het onderhoud intensiever met name aan de randen.

Huidige situatie

Op diverse plekken in Wassenaar komt Bosplantsoen cultuurlijk voor. Met name in de woonwijken en in grotere plantvakken langs wegen. In totaal betreft het 91.046m²

Doel en Visie

Bosplantsoen cultuurlijk heeft zowel een sier- als een natuurwaarde. Het bevindt zich meer in de woongebieden dan bosplantsoen natuurlijk. Het gewenste materiaal is inheems en gebiedseigen. Hier er der mag variatie bestaan met uitheems materiaal. Variatie is van belang. Dit wordt onder andere gecreëerd door de soort beplantingen, maar ook in de structuur. Bosplantsoen is opgebouwd uit een mantel en kern. In de mantel is een strooisellaag kruidlaag en struiklaag. De mantel is ongeveer 2 tot 5 meter. Struiken staan in de eindfase zo'n 5meter uit elkaar. In de kern is een boomlaag, struiklaag en kruidlaag. De boomlaag is hoger en gaat naar de 6-15meter. De afstand van de bomen onderling is hier zo'n 8 meter in de eindfase ² 6. Bij vervanging wordt zoveel mogelijk inheems plantmateriaal gebruikt.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De kostprijs hiervoor is 0,74 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn:

- Geen takken tot 1 meter van de rand verharding en vanaf de weg of terreinmeubilair. Gevels, kastjes en nutsvoorzieningen moeten vrij zijn van beplanting. Vrijgekomen materialen moeten direct worden afgevoerd.
- Bij dunnen wordt gefaseerd gewerkt. Houdt rekening dat nabij woningen en tuinen geen kaalslag plaatsvindt.
- Dunnen in de kern mag eens in de twee jaar. Bij voorkeur staken van snelgroeiende soorten zoals esdoorn, essen. Verder altijd uitheemse soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse esdoorn verwijderen.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BOSPLANTSOEN CULTUURLIJK	91046	€0,74	€67.374

Bosplantsoen cultuurlijk werkpakket jaarlijks onderhoud						
	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Dunnen bosplantsoen	66	100 m2	25%	1	0,17	€0,14
Zomersnoei / randen	20	100 m2	50%	1	0,10	€0,09
Afvoer snoeihout	25	100 m2	10%	1	0,03	€0,05
Schoffelen	44	100 m2	15%	2	0,13	€0,10
Onkruid maaien met bosmaaier	22	100 m2	10%	2	0,04	€0,04
Uitharken na maaien	100	100 m2	5%	2	0,10	€0,08
Inboeten	200	100 m2	2%	1	0,04	€0,09
Papier prikken	1	100 m2	25%	20	0,05	€0,04
Randen schoonmaken	75	100 m2	20%	1	0,15	€0,11
TOTALEN					0,81	€0,74

6.1.5 Hakhout

Definitie

Hakhout is een houtige begroeiing bestaande voornamelijk uit essen en elzen. De begroeiing wordt middels een vaste cyclus gefaseerd afgezet, waarna stobben opnieuw uitlopen ¹.

Huidige situatie

In de gemeente bestaan diverse stroken met hakhout. Deze stroken bevinden zich onder andere bij Maaldrift.

Doel en Visie

Door houtige begroeiing van met name essen en elzen volgens een vaste cyclus en gefaseerd af te zetten wordt dit beplantingstype in stand gehouden. Deze beheersvorm zorgt ervoor dat verschillende milieus binnen de begroeiing (zon en schaduw) ontstaan. Dit heeft een gunstig effect op flora en fauna.

De komende jaren wordt ingezet op het versterken van de hakhout begroeiingen, het terugdringen van esdoorns en vogelkers, de ontwikkeling van stinsenbeplantingen en bloemrijke kruidenvegetatie.

Wanneer het jaarlijkse onderhoud wordt uitgevoerd hoeft het hakhout in principe niet vervangen te worden. Hierbij is het van essentieel belang dat niet gewenste soorten worden teruggedrongen. Om rekening te houden met eventuele grootschalige inboet door ziekten of plagen, bijvoorbeeld essentaksterfte wordt wel rekening gehouden met vervanging.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De kostprijs is €0,96 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Verwijderen van niet gewenste soorten zoals onder andere esdoorn en wilde braam. Bij esdoorn na het afzetten gedurende het groeiseizoen meerdere malen nieuwe uitlopers verwijderen. Wilde braam met wortel en tak verwijderen.
- uitmaaïen (overhangende) bloemrijke kruidenvegetatie (50 cm breed) langs voetpaden
- Eén keer per 5 jaar gefaseerd (50%) het hakhout afzetten op stobben (30 à 40 boven maaiveld). Maximaal 50 meter hakhout aaneengesloten afzetten. Bij een dubbele begroeiing van hakhout bij iedere fase één zijde van het hakhout niet afzetten.
- Door ziekte, ouderdom of stormschade ontstaat er uitval van hakhoutstoven. Jaarlijkse vindt er inboet plaats.
- Solitaire heesters of bomen zoals berken, eiken, meidoorns en hazelaars worden niet meegenomen in het hakhoutbeheer.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
HAKHOUT	16631	€0,96	€15.966

Hakhout werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Afzetten	540	100 m2	10%	1	0,54	€0,65
Opschonen na afzetten	72	100 m2	10%	1	0,072	€0,05
Zomersnoei / randen	94	100 m2	10%	1	0,094	€0,07
Afvoer snoeihout	25	100 m2	20%	1	0,05	€0,14
Papier prikken	1	100 m2	100%	4	0,04	€0,03
Onkruid maaien bosmaaier	22	100 m2	10%	1	0,022	€0,02
TOTALEN					0,818	€0,96

6.1.6 Heesters

Definitie

Heesters, ofwel struiken zijn het gehele jaar boven de grond zichtbaar. Er zijn bladhoudende en bladverliezende soorten. Het zijn houtige gewassen met een lage vertakking. Over het algemeen worden ze maximaal 4 tot 5 meter. Heesters kunnen zowel inheems als uitheems plantgoed zijn. Enkele soorten die tot de heesters horen zijn: Mahonia, Hamamelis, Forsythia en Cornus.

Huidige situatie

De gemeente heeft veel heestervakken in beheer. Tot 2010 waren dit nog veel meer vakken. In de periode 2005-2010 is echter geïnvesteerd in het omvormen naar goedkoper beheer. In dit geval zijn heesters toen vervangen voor bodembedekkende heesters. In totaal heeft de gemeente 47.444 m² in beheer. Een deel van de heestervakken dient te worden gerenoveerd. Er bestaat veel opschot en soorten zijn veel door elkaar gegroeid. Het esthetische beeld is hierdoor verwaarloosd.

Doel en Visie

Afhankelijk van de gekozen soorten hebben heesters een hoge sierwaarde, zijn ze eenvoudig terug te snoeien en werken goed als afscheiding. Een maal per 7 jaar worden heesters teruggezet. Het doel is om een verzorgd 'vol' beeld te tonen waarbinnen gefaseerd is gesnoeid. Maximaal 10% binnen een plantvak wijkt af van het eindbeeld. Kleine plantvakken zijn voorzien van één plantsoort. Wanneer het plantvak groter is wordt gebruik gemaakt van meerdere soortengroepen. Bij de soortkeuze wordt gelet op het gebruik van opvallende kleurschakeringen en diverse perioden van bloei. Maximaal 20% van de beplantingen in het plantvak heeft een matige kwaliteit. Er is maximaal 20% onkruid aanwezig^{2 6}.

Bij aanplant wordt rekening gehouden met het toepassen van een doorloopbeveiliging op plaatsen waar het plantvak aan voetpaden is gelegen. Wanneer er bekende 'olifantensporen' zijn kunnen deze worden gefaciliteerd.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud is schematisch weergegeven in de tabel. De kostprijs per m² aan onderhoud bedraagt €3,30

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn:

- Het terugzetten van soorten gebeurt eens per 7 jaar.
- Kleine plantvakken met heesters kunnen ineens worden teruggezet. Bij grotere plantvakken is het van belang gefaseerd te werken. Hiermee wordt een kaalslag voorkomen. Met name nabij woningen en tuinen is dit een aandachtspunt. Het uitgangspunt is om niet meer dan 33% per keer in deze plantvakken per keer terug te zetten.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
HEESTERS	47444	€3,30	€156.565

Heesters werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Afzetten heesters (1xper 7 jaar)	300	100 m2	14%	1	0,42	€0,36
Voorjaarschoonmaak	100	100 m2	80%	1	0,8	€0,60
Schoffelen	44	100 m2	35%	6	0,924	€0,69
Harken	37	100 m2	35%	3	0,3885	€0,29
Wieden / uitrapen	100	100 m2	10%	3	0,3	€0,23
Zomersnoei / randen	20	100 m2	15%	1	0,03	€0,03
Afvoer snoeihout / vuil	25	100 m2	35%	1	0,0875	€0,24
Inboeten	200	100 m2	4%	1	0,08	€0,30
Papier prikken	1	100 m2	100%	26	0,26	€0,20
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	50%	2	0,34	€0,33
Onderhoud kanten	6	100 m2	10%	6	0,036	€0,03
TOTALEN					3,666	€3,30

6.1.7 Halfheesters

Definitie

Halfheesters zijn heesters waarbij een regelmatigere verjongingssnoei plaatsvindt. In de regel om de drie jaar. Ze blijven dan ook lager dan de groep heesters. Gemiddeld worden ze maximaal 1,20m. Soorten die tot deze groep behoren zijn onder andere Hypericum, Hydrangea, Spiraea, Potentilla.

Huidige situatie

In totaal is er 13.138 m2 aan halfheesters in de gemeente. De halfheesters kennen op diverse plekken achterstallig onderhoud/vervanging.

Doel en Visie

Halfheesters hebben een hoge sierwaarde. Deze sierwaarde is in principe hoger dan van heesters. Dit heeft met name met de hoogte en bloeiperiode te maken.

Het gewenste beeld is een vol plantvak met prachtige bloeiperioden. Maximaal 10% van het plantvak hoeft hier niet aan te voldoen. Er wordt in kleine vakken één soort toegepast. In grotere vakken mag meer variëteit bestaan. Afwisseling met heesters en bomen is ook mogelijk. Takken mogen geen hinder vormen bij wegen, voet of verkeerspaden. Het onkruidpercentage is niet hoger dan 20%. Aan de kanten van de voet en fietspaden mag in de eerste rand van 50cm niet meer dan 10% aan onkruid staan ^{2 6}.

Bij aanplant wordt rekening gehouden met het toepassen van een doorloopbeveiliging op plaatsen waar het plantvak aan voetpaden is gelegen. Wanneer er bekende 'olifantensporen' zijn kunnen deze worden gefaciliteerd.

Jaarlijks onderhoud

Het onderhoud aan halfheesters is intensiever dan aan heesters. Dit komt door de eerdere verjongingssnoei. De werkzaamheden die worden uitgevoerd staan weergegeven in de tabel.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
HALFHEESTERS	13138	€3,82	€50.187

Halfheesters werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Afzetten halfheesters	300	100 m2	33%	1	0,99	€0,88
Voorjaarschoonmaak	100	100 m2	80%	1	0,8	€0,60
Schoffelen	44	100 m2	35%	6	0,924	€0,69
Harken	37	100 m2	35%	3	0,3885	€0,29
Wieden / uitrapen	100	100 m2	10%	3	0,3	€0,23
Zomersnoei / randen	20	100 m2	15%	1	0,03	€0,03
Afvoer snoeihout / vuil	25	100 m2	35%	1	0,0875	€0,24
Inboeten	200	100 m2	4%	1	0,08	€0,30
Papier prikken	1	100 m2	100%	26	0,26	€0,20
Blad/vuil ruimen /afvoeren	34	100 m2	50%	2	0,34	€0,33
Onderhoud kanten	6	100 m2	10%	6	0,036	€0,03
TOTALEN					4,236	€3,82

6.1.8 Bodembedekkende heesters

Definitie

Bodembedekkende heesters zijn heesters waarbij jaarlijks snoei plaatsvindt. Ze blijven dan ook lager dan de groep heesters en halfheesters. Gemiddeld worden ze 0,60m1 hoog. Ze zijn onderhoudsvriendelijk bij volgroeide toestand vanwege de compacte groei. Soorten die tot deze groep behoren zijn onder andere cotoneaster, lonicera en euonymus fortunei.

Huidige situatie

Er is in de afgelopen tien jaar veel geïnvesteerd in het vervangen van heesters voor bodembedekkende heesters. Hierdoor zijn de onderhoudskosten lager geworden. In totaal is er 62.312m² aan halfheesters in de gemeente. Ook binnen de bodembedekkende heesters bestaat een onderhouds/vervangingsachterstand als gevolg van het lage onderhoudsniveau van de afgelopen jaren.

Doel en Visie

Bodembedekkende heesters hebben een beperkte sierwaarde. Het gewenste beeld is een groen en gelijk gegroeid plantvak. Maximaal 10% van het plantvak hoeft hier niet aan te voldoen. Er wordt in zowel kleine als grotere vakken een soort toegepast. Afwisseling met (half)heesters is gewenst om variatie en kleur aan te brengen. Het onkruidpercentage is niet hoger dan 20%. Aan de kanten van de voet en fietspaden mag de eerste rand van 50cm niet meer dan 10% aan onkruid hebben staan ^{2 6}

Bij aanplant wordt rekening gehouden met het toepassen van een doorloopbeveiliging op plaatsen waar het plantvak aan voetpaden is gelegen. Wanneer er bekende 'olifantensporen' zijn kunnen deze worden gefaciliteerd.

Jaarlijks onderhoud

Het onderhoud aan bodembedekkende heesters is minder intensief dan aan heesters en halfheesters. De werkzaamheden die worden uitgevoerd staan weergegeven in de tabel.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Bodembedekkend	62312	€2,23	€138.997

Bodembedekkende heesters werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per 100 m2	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
handmatig scheren	300	100 m2	25%	1	0,75	€0,66
Machinaal scheren	50	100 m2	75%	1	0,375	€0,22
Voorjaarschoonmaak	100	100 m2	40%	1	0,4	€0,30
Schoffelen	44	100 m2	18%	2	0,154	€0,12
Harken	37	100 m2	18%	1	0,06475	€0,05
Wieden / uitrapen	100	100 m2	10%	2	0,2	€0,15
Zomersnoei / randen	20	100 m2	15%	1	0,03	€0,03
Afvoer snoeihout / vuil	25	100 m2	35%	1	0,0875	€0,24
Inboeten	200	100 m2	4%	1	0,08	€0,30
Papier prikken	1	100 m2	20%	26	0,052	€0,04
Blad/vuil ruimen /afvoeren	34	100 m2	30%	1	0,102	€0,10
Onderhoud kanten	6	100 m2	10%	5	0,03	€0,03
TOTALEN					2,32525	€2,23

6.1.9 Rozen

Definitie

Rozen zijn heesters die een intensieve bewerking nodig hebben. Hierdoor zijn de kosten voor het onderhoud hoger. Daarom worden rozen als aparte groep behandeld. Rozen hebben een hoge sierwaarde en zijn er in verscheidene vormen en maten.

Huidige situatie

Vanwege de hoge bewerkingskosten zijn de afgelopen jaren veel rozenperken in de gemeente verdwenen. In totaal is er 1246m² aan rozen in de gemeente aanwezig.

Doel en Visie

Vanwege de hoge bewerkingskosten wordt het aantal rozenperken in de gemeente afgebouwd. Deze bevinden zich nog enkel op representatieve locaties. De rozenvakken moeten een zo lang mogelijke bloeiperiode hebben. Het plantvak heeft een hoge esthetische functie. Er is minder dan 20% aan onkruid in het vak aanwezig. Aan de randen mag maximaal 10% onkruid aanwezig te zijn. Een plantvak mag maximaal 20% kale plekken hebben. Maximaal 10% voldoet niet aan het gewenste eindbeeld²⁶.

Vervanging van rozenvakken vindt gemiddeld plaats na 10 jaar. Op dat moment moet geïnvesteerd worden in nieuwe aanleg. Bij vervanging wordt vooraf onderzocht of ook het gebruik van vaste planten als alternatief mogelijk is. Vaste planten zijn in onderhoud en afschrijving namelijk goedkoper. Zij hebben net als rozen een hoge sierwaarde.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud voor rozen is intensief. De werkzaamheden zijn beschreven in de tabel. Hiervoor is jaarlijks €11.899 nodig.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
ROZEN	1246	€9,55	€11.899

Rozen werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Mesten anorganisch	7	100 m2	100%	1	0,07	€0,60
Snoeien	270	100 m2	100%	1	2,7	€2,03
Afvoer snoeihout	30	100 m2	100%	1	0,3	€0,58
Cultiveren	43	100 m2	100%	1	0,43	€0,32
Harken incl. uitrapen	58	100 m2	100%	2	1,16	€0,87
Schoffelen	45	100 m2	100%	8	3,6	€2,70
Uitrapen	72	100 m2	100%	2	1,44	€1,08
Uitknippen 1ste knip	90	100 m2	100%	1	0,9	€0,68
Uitknippen 2de knip	90	100 m2	50%	1	0,45	€0,34
Papier prikken	1	100 m2	100%	26	0,26	€0,20
Inboeten	400	100 m2	5%	1	0,2	€0,15
TOTALEN					11,51	€9,55

6.1.10 Hagen

Definitie

Hagen zijn beplantingen die worden gebruikt om een afscheiding te vormen. Ze worden hierop jaarlijks onderhouden. In veel gebieden heeft de haag ook een ecologische functie gekregen. De haag bestaat er in een strakke en een losse variant. Hagen bestaan als bladverliezende en bladhoudende varianten. Regelmatig gebruikte haagsoorten zijn Carpinus, Fagus, Ligustrum en Acer.

Huidige situatie

De meest voorkomende variant is de strakke haag. In totaal betreft het 6.155 m¹. Er zijn op diverse plekken hoge hagen. Deze moeten met een hoogwerker worden onderhouden.

Doel en Visie

Het doel is een zoveel mogelijk gesloten haag te vormen. Daarbij dient voor elke haag de eindhoogte en breedte bekend te zijn. Hierop wordt de haag onderhouden. De maximale hoogte en breedte is afhankelijk van de doelstellingen voor de afscheiding. Het is voor een haag van belang dat gaten zo spoedig mogelijk worden opgevuld. Voor de strakke hagen geldt een onderhoud van een of twee maal per jaar snoeien afhankelijk van het type haag en de ondergrond.

Om de onderhoudskosten te verlagen worden hagen op plekken waar deze ruimtelijk functioneel geen specifieke functie hebben in de komende beheerperiode verwijderd en vervangen voor een goedkoper beheerelement. Dit is bijvoorbeeld aan de Jagerslaan in 2015 gedaan.

Bij aanplant wordt rekening gehouden met het toepassen van een doorloopbeveiliging op plaatsen waar het plantvak aan voetpaden is gelegen. Dit beschermt de jong aanplant. Nieuwe aanplant wordt in twee rijen van 5stuks (totaal 10 stuks) per m¹ geplant.

Jaarlijks onderhoud

Hagen worden een a twee maal per jaar gesnoeid. Er is sprake van maatwerk per haag. De eerste maal wordt dit in juni-juli, gedaan. De tweede maal is in september-oktober. Wanneer er maar eenmaal per jaar wordt gesnoeid dan gebeurt dit in augustus-september.

Ook worden de haagvoeten geschoffeld. Het precieze onderhoud is in de tabel weergegeven. Jaarlijks is hiervoor € 23.764 benodigd.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in m ¹	Einheidsprijs	Kosten per jaar
HAGEN	6155	€3,86	€23.764

Hagen werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
<i>Haag < 0,80m (2/3 totaal)</i>						
Schoffelen haagvoet	44	100 m2	35%	6	0,924	€0,69
Harken	37	100 m2	35%	3	0,3885	€0,29
Wieden / uitrapen	100	100 m2	10%	3	0,3	€0,23
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	25%	3	0,255	€0,25
handmatig knippen (10% 2 keer per jaar)	171	100m1	10%	2	0,342	€0,30
handmatig knippen (10% 1 keer per jaar)	171	100m1	10%	1	0,171	€0,15
machinaal knippen (40% 2 keer per jaar)	30	100m1	40%	2	0,24	€0,37
machinaal knippen (40% 1 keer per jaar)	30	100m1	40%	1	0,12	€0,19
Afvoer knipsel	9	100m1	100%	2	0,18	€0,33
Papier prikken	3	100m2	100%	2	0,06	€0,05
Inboeten	1000	100m1	2%	1	0,2	€0,27
TOTALEN					3,1805	€3,11
<i>Haag > 0,80m (1/3 totaal)</i>						
Schoffelen haagvoet	44	100 m2	35%	6	0,924	€0,69
Harken	37	100 m2	35%	3	0,3885	€0,29
Wieden / uitrapen	100	100 m2	10%	3	0,3	€0,23
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	25%	3	0,255	€0,25
handmatig knippen (25% 2 keer per jaar)	342	100m1	25%	2	1,71	€1,50
handmatig knippen (25% 1 keer per jaar)	342	100m1	25%	1	0,855	€0,75
machinaal knippen (25% 2 keer per jaar)	60	100m1	25%	2	0,3	€0,47
machinaal knippen (25% 1 keer per jaar)	60	100m1	25%	1	0,15	€0,23
Afvoer knipsel	18	100m1	100%	2	0,36	€0,66
Papier prikken	3	100m2	100%	2	0,06	€0,05
Inboeten	1000	100m1	2%	1	0,2	€0,27
TOTALEN					5,5025	€5,38
GEMIDDELDE TOTAALPRIJS PER M2						€3,86

6.1.11 Vaste planten

Definitie

Vaste planten zijn kruidachtige vegetaties. Jaarlijks lopen ze in het voorjaar uit. In het najaar sterven ze af, waarna ze het volgende jaar weer uitlopen.

Huidige situatie

In totaal is er 6.403m² aan vaste planten binnen de gemeente. De meeste vaste planten borders bevinden zich rondom hoofdwegen, rotondes en in het centrumgebied, het centrum van de gemeente nabij het gemeentehuis. Zo'n 90% van de vaste plantenborders zijn de afgelopen vijf jaar aangelegd.

Doel en Visie

Het gewenste beeld is een gesloten border met een uitbundige bloei van april tot met oktober. Deze bloeiperiode kan worden verlengd door het gebruik van bloembollen tussen de vaste planten. In de periode dat er geen bloei is zorgen de afgestorven plantendelen – de zogenaamde skeletten – met name in combinatie met rijp voor een spectaculair beeld. In de borders kunnen solitaire bomen of heesters worden aangebracht. De vaste planten borders mogen op zichtlocaties geen negatieve invloed hebben op de verkeersveiligheid. De beplantingkeuze moet hierop afgestemd zijn. Van de border mag maximaal 5% niet voldoen aan het gewenste beeld. Er is nauwelijks snoei-behoefte en het onkruidpercentage in de border is niet hoger dan 5%. Vrijgekomen materialen moeten direct worden afgevoerd.

De komende beheerperiode wordt bij vervanging vaker gekozen voor vaste planten. Het jaarlijks onderhoud is gemiddeld lager dan van andere beheerelementen zoals heesters en rozen. De esthetische waarde is hoog te noemen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De gemiddelde jaarlijkse kostprijs is €2,00 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Onderhoud aan vaste planten wordt uitgevoerd conform de 'nieuwe methode' (zie tabel).
- Voor het uitvoeren van onderhoud volgens de 'nieuwe methode' is het een vereiste om het sortiment hierop af te stemmen. Het sortiment moet voldoen aan de volgende eisen: vroeg en veel bladmassa ontwikkelen, snel groeien en niet woekeren.

Vervanging

Ten opzichte van voorgaande jaren is een trend ontstaan waarbij vaste beplanting op een andere wijze wordt beheerd. De 'nieuwe methode' is een gecombineerde vorm van snel en extensief beheer gebaseerd op een spoedige eigen ontwikkeling van de plant. In vergelijking met de 'oude werkmethode' is de nieuwe methode goedkoop te noemen. De nieuwe werkmethode ligt op het prijsniveau van €2,00 per m². De oude methode lag al gauw boven de €10,00 per m². De toepassing van vaste planten bij vervanging kan nu concurreren met de toepassing van heesters en halfheesters.

Bij het toepassen van vaste planten moet rekening worden gehouden met de gevoeligheid van de beplanting. De vaste planten kunnen slecht tegen betreding. Bij aanplant wordt dan ook rekening gehouden met het toepassen van een doorloopbeveiliging op plaatsen waar het plantvak aan voetpaden is gelegen. Wanneer er bekende 'olifantensporen' zijn kunnen deze worden gefaciliteerd. Jaarlijks wordt €12.806 voor de vervanging gereserveerd.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
VASTE PLANTEN	6403	€2,00	€12.806

Vaste planten werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
<i>Jaar 1</i>						
uitmaaïen	120	100 m2	2%	3	0,072	€0,10
Schoffelen (zolang plantvak niet gesloten)	45	100 m2	100%	4	1,8	€1,40
Wieden en schrepelen	170	100 m2	65%	4	4,42	€3,31
Watergeven jonge aanplant	50	100 m2	100%	3	1,5	€2,00
Papier prikken	1	100 m2	100%	26	0,26	€0,20
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	50%	2	0,34	€0,33
TOTALEN					8,392	€7,34
<i>Jaar 2</i>						
Mulchen	22	100 m2	100%	1	0,22	€0,20
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	100%	1	0,34	€0,33
Verwerken organische mest	54	100m2	100%	1	0,54	€1,06
Inboeten	400	100m2	5%	1	0,2	€0,05
Wieden en schrepelen	170	100 m2	10%	8	1,36	€1,01
Papier prikken	1	100 m2	100%	13	0,13	€0,10
TOTALEN					2,44	€2,65
<i>jaar 3-25</i>						
Mulchen	22	100 m2	100%	1	0,22	€0,20
Blad/vuil/puin ruimen / afvoeren	34	100 m2	100%	1	0,34	€0,33
Verwerken organische mest	54	100m2	100%	1	0,54	€1,06
Wieden en schrepelen (op zicht)	170	100 m2	2%	4	0,136	€0,10
Papier prikken	1	100 m2	100%	6	0,06	€0,05
TOTALEN					1,296	€1,74
GEMIDDELDE TOTAALPRIJS PER M2						€2,00

6.1.12 Bol en knolgewassen

Definitie

Bol en knolgewassen zijn te onderscheiden in verwilderingsbollen, stinsenbollen en meerjarenbollen. Verwilderingsbollen zijn geplant in bloemrijke berm. Ze hoeven niet uit de grond en bloeien elk jaar. Stinsenbollen zijn de bolgewassen van buitenplaatsen en oude parken. De meerjarenbollen zijn de 'algemeen' voorkomende bollen die in het voorjaar, zomer of herfst tot bloei komen. Deze bevinden zich tussen de beplanting, als solitaire groepjes in berm en als bollenvelden in gazons.

Huidige situatie

In de gemeente komen weinig knolgewassen voor. Wel zijn er verschillende bolgewassen. Het oppervlak is niet in het beheersysteem gezet. Dit moet nog gebeuren. Via een schouwinventarisatie is het totale oppervlakte op 6500m² geschat.

Doel en Visie

De bolgewassen geven – met name in het voorjaar – een pracht aan kleur in het groen. Met de aanplant van bolgewassen in de bebouwde kom wordt een relatie gelegd met de buitenplaatsen. Bolgewassen zijn kenmerkend voor de stinsmilieus van buitenplaatsen. Ze voegen al eeuwenlang een kwaliteit toe aan de identiteit van Wassenaar. Daarnaast verhogen ze de kwaliteit van het 'algemene' groen in de gemeente. Deze kwaliteit mag beter zichtbaar worden. De gazons en slootbermen kunnen visueel versterkt worden door de aanplant van voorjaarsbollen. Het doel is een zo lang mogelijke bloeiperiode van bolgewassen te creëren. Opdat er meer kleur in het groen ontstaat.

Bloembollen kunnen ook bijdragen aan de biodiversiteit. Er zijn nieuwe combinaties speciaal gericht op voedselvoorziening van bijen en vlinders.

Jaarlijks onderhoud

Bolgewassen vergen weinig onderhoud (zie tabel). Per categorie is aangegeven of en welk onderhoud noodzakelijk is voor een optimale groei en bloei

Verwilderingsbollen: Deze bollen behoeven na plaatsing verder geen onderhoud. Op veel plekken is dit ook ongewenst of in strijd met de gewenste ontwikkeling van andere soorten.

Stinsbollen: Ook stinsbollen behoeven na plaatsing verder geen specifiek onderhoud. Vroeger werd wel de baggerspecie uit naastgelegen sloten over de velden met bollen heen gespreid. Dit zou op sommige plekken eens in de vijf jaar kunnen gebeuren.

Meerjarenbollen: Voor meerjarenbollen tussen beplanting en als solitaire groepjes in berm geldt in verband met 'onbereikbaarheid' en 'een hoge arbeidsduur' geen nader onderhoud.

Meerjarenbollen in bloemrijk gras of wegberm worden niet bemest omdat op deze bermenschralingsbeheer wordt toegepast. Voor de bollenvelden in de gazons geldt extra onderhoud in de vorm van bemesting bij aanplant. Hierbij moet gebruik worden gemaakt van een langzaam werkende meststof. Deze bemesting moet jaarlijks in het najaar worden herhaald⁴.

Voor de eerste maaibeurt moet de bol gelegenheid hebben gehad het loof te laten afsterven. Dit duurt ongeveer zes tot acht weken⁵. In de periode hierna zoekt de bol voeding om zich weer opnieuw te ontwikkelen.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BOL en KNOLGEWASSEN	6500	€0,19	€1.235

**Bol en knolgewassen werkpakket jaarlijks
onderhoud**

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Afmaaien en ruimen	18	100 m2	80%	1	0,144	€0,11
Anorganische bemesting	7	100 m2	80%	1	0,056	€0,05
TOTALEN					0,2	€0,16

6.1.13 Wisselbeplanting

Definitie

Wisselbeplanting bestaat uit seizoensgebonden beplantingen. In Wassenaar wordt onderscheid gemaakt in zomergoed en wintergoed met bloembollen.

Huidige situatie

De wisselbeplanting wordt op een paar plekken in het centrum aangebracht.

Doel en Visie

De samenstelling van de soorten wisselbeplanting kenmerkt zich door de opvallende bloei. De aanwezigheid van wisselbeplanting geeft jaarrond een kleurrijk beeld aan de openbare ruimte. Bij de keuze van de bloembollen moet rekening worden gehouden dat rond 30 april (Koninginnedag) oranje tulpen bloeien.

De wisselbeplanting wordt wekelijks vrij gehouden van zwerf- en groenvuil. In droge perioden wordt de beplanting voorzien van water, zodat het aanzien het gehele jaar representatief is.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De kostprijs is €86,40 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- De wisselbeplanting mag op zichtlocaties geen negatieve invloed hebben op de verkeersveiligheid. De beplantingkeuze moet hierop afgestemd zijn.
- Vrijgekomen materialen moeten direct worden afgevoerd.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Wisselbeplanting	18	€86,40	€1.555

Wisselbeplanting werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Spitten mest	270	100 m2	100%	1	2,7	€2,03
Egaliseren	34	100 m2	100%	2	0,68	€0,51
aankoop en planten najaarsgoed	250	100 m2	100%	1	2,5	€19,80
aankoop en planten zomergoed + bollen	640	100 m2	100%	1	6,4	€39,38
Wieden en schrepelen	170	100 m2	100%	6	10,2	€7,65
Verwijderen uitgebloeide bloemen	60	100 m2	50%	3	0,9	€0,68
Water geven	60	100 m2	100%	3	1,8	€1,35
Rooien voorjaarsgoed	210	100 m2	100%	1	2,1	€1,58
Rooien zomergoed	315	100 m2	100%	1	3,15	€2,36
Verwerken organische mest	54	100 m2	100%	1	0,54	€1,06
Gronduitwisseling	500	100 m2	100%	1	5	€10,00
TOTALEN					35,97	€86,40

6.1.14 Bloemrijk grasland

Definitie

Bloemrijk grasland betreft de grotere graslanden met een kruidachtige begroeiing en een hoge soortenrijkdom.

Huidige situatie

In de gemeente is bloemrijk grasland te vinden op diverse plekken. In totaal betreft het 110.238m². Met name in de groene zomen van de gemeente is het bloemrijk grasland te vinden. Maar zelfs midden in het centrum (Berkhei) is een groot stuk bloemrijk grasland.

Doel en Visie

Bloemrijke graslanden hebben veel waarde voor de gemeente. De kleurenpracht zorgt in voorjaar en zomer voor een belangrijke (recreatieve) beleefbaarheid. De groenensembles en structuren hebben ook een belangrijke ecologische waarde. Het doel is het stimuleren van bloemrijke kruidensoorten voor een levendig, gekleurd beeld. Daarnaast is het van belang voor vlinders, bijen en andere fauna. Het is gewenst een zo lang mogelijk bloeiperiode na te streven. Door weersomstandigheden is dit echter niet altijd vooraf te voorspellen. Bij droog weer kan de beplanting bijvoorbeeld langer blijven staan dan bij nat weer.

Jaarlijks onderhoud

De bloemrijke graslanden worden op natuurlijke wijze door middel van schapenbegrazing onderhouden. Middels de schapenbegrazing wordt een natuurlijke verspreiding van soorten bewerkstelligd. Daarnaast kan beter rekening gehouden worden met flora en fauna.

Het ontwikkelen en in stand houden van bloemrijk grasland kent een aantal aandachtspunten:

- Het voorkomen van grassen. Grassen hebben een grotere concurrentiekracht en kunnen snel de bloemrijke kruiden verdringen. Grassen hebben bijvoorbeeld een sterker blad wat zich meer over de grond uitspreid.
- Het tijdstip van maaien/grazen heeft invloed op de momenten van bloei¹.
- Volg elk jaar hetzelfde maaieregime en dezelfde route.
- Al het maaisel moet worden afgevoerd om verschraling te bewerkstelligen
- Behoud voortplanting en ontwikkeling van flora en fauna
- Grassen maaien/begrazen in de bloeiperiode, zodat zij zich minder goed kunnen voortplanten
- Bloemrijke kruiden maaien na de zaadperiode zodat zij zich wel voort kunnen planten.
- Akker- en melkdistels worden in de gehele gemeente verwijderd

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Bloemrijk Grasland	110238	€0,49	€54.017

Bloemrijk gras werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	22	100 m2	50%	1	0,11	€0,06
Papier prikken	1	100 m2	30%	3	0,009	€0,01
Afzoeken (Flora en Fauna)	1	100 m2	100%	2	0,02	€0,02
Maaien (eenassige maaier/schappen)	6	100 m2	90%	2	0,108	€0,06
Maaien gras met bosmaaier	16	100 m2	10%	2	0,032	€0,03
Maaien met bosmaaier rond obstakels	3	100 m2	100%	2	0,06	€0,05
Verzamelen en op hoop zetten	10	100 m2	50%	2	0,1	€0,08
Ruimen gras	14	100 m2	100%	2	0,28	€0,02
Afvoer vuil / maaisel	18	100 m2	100%	2	0,36	€0,16
TOTALEN					1,079	€0,49

6.1.15 Bloemrijke wegbermen

Definitie

Bloemrijke wegbermen zijn gelegen langs de hoofdwegen van de gemeente Wassenaar. In deze bermen bevinden zich bloemrijke kruiden.

Huidige situatie

De gemeente heeft 11.536 m² aan bloemrijke wegbermen in beheer. De bloemrijkheid is niet overal aanwezig. Dit kan meerdere redenen hebben zoals schaduw, strooizout etcterera.

De hoofdwegen waar de bloemrijke wegbermen zijn betreft o.a. Jagerslaan, Groot Hasebroekseweg en Schouwweg. In de vorige beheerperiode werd hier slecht een maal per jaar gemaaid. Op sommige plekken zeer bewust in verband met de aanwezige flora zoals orchideeën. Op schaduwrijke plekken zoals aan de Groot Hasebroekseweg en Schouwweg

staat met name fluitenkruid in het voorjaar in bloei. Na de bloei bleef veel beplanting staan tot dit in september pas werd afgemaaid. Hierdoor ontstond een treurig gezicht. In de nieuwe beheerperiode bestaat extra onderhoudsaandacht voor de bloemrijke wegbermen gelegen langs de hoofdroutes. De maximale hoogte van de beplanting mag 50cm zijn op de kruispunten. Het gaat hier om zones van 25 tot 50 meter tot aan de kruising. Daarnaast worden de bermen – indien met de bestaande flora mogelijk - twee keer gemaaid.

Doel en Visie

Zowel inwoners als bezoekers wensen een bloemrijk verzorgd beeld en geen slordig uitziende berm. Het doel is het stimuleren van de ontwikkeling van de bloemrijke kruidensoorten voor een levendig, gekleurd beeld. Dit beeld moet te allen tijden worden nagestreefd. Dit kan door beheer worden gestuurd. Ook kan op plekken extra worden doorgezaaid. Wel moet goed rekening gehouden worden met de standplaats. Niet op alle plekken is een volle bloei mogelijk. Idealiter is de bloeiperiode zo lang mogelijk. De eerste bloeiperiode is uitbundiger dan de tweede. De bloemrijke bermen hebben ook een ecologische belang. De wegen zijn ecologische linten door het dorp.

Vervanging geschiedt pas nadat een achteruitgang wordt waargenomen in de kwaliteit van de wegberm.

Jaarlijks onderhoud

Het ontwikkelen of in stand houden van bloemrijk wegbermen kent een aantal regels.

- De verkeersveiligheid mag niet in het geding komen;
- Nieuwe bermen hebben 2 – 3 jaar ontwikkelingstijd nodig;
- Teveel grassoorten zijn ongewenst. Hierdoor ontstaat een hoge productie waardoor stortkosten hoger worden.
- Gebiedseigen grassoorten 30 – 50% zijn gewenst i.v.m. vereiste draagkracht zode voor beheer en verkeersveiligheid en het leveren van een bijdrage aan ecologie;
- Er bestaan twee hoofdbloeiperioden per jaar bij een gemiddelde weerssituatie
- Zaad valt voornamelijk in de zomermaanden juni en juli;
- Er zijn gewenste en ongewenste kruiden. Veel pionierssoorten w.o. melde, zijn ongewenst

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BLOEMRIJKE WEGBERMEN	11536	€0,61	€6.979

Bloemrijke wegbermen werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	22	100 m2	50%	1	0,11	€0,06
Papier prikken	1	100 m2	30%	3	0,009	€0,01
Maaien eenassige trekker (1e maal)	4	100 m2	100%	1	0,04	€0,03
Maaien met maaizuigcombinatie (2e maal)	2	100 m2	100%	1	0,02	€0,03
Maaien met bosmaaier rond obstakels	1	100 m2	100%	2	0,02	€0,05
Verzamelen en op hoop zetten	10	100 m2	50%	1	0,05	€0,04
Ruimen gras	14	100 m2	50%	1	0,07	€0,01
Maaisel zuigen	14	100 m2	50%	1	0,07	€0,03
Afvoer vuil / maaisel	18	100 m2	100%	2	0,36	€0,16
Blad blazen	14	100 m2	100%	1	0,14	€0,12
Blad zuigen / ruimen	4	100 m2	100%	1	0,04	€0,07
TOTALEN					0,929	€0,61

6.1.16 Bloemrijke overige extensieve bermen en taluds

Definitie

Dit zijn kleine bermen langs wegen, voet- en fietspaden, groenstroken tussen en in de woonwijken en overhoekjes. Deze bloemrijke grasvegetaties hebben geen directe visuele (bloemrijke) doelstelling. De ecologie en biodiversiteit zijn meer van belang. Standaard worden deze grasvegetaties 1 tot 2 maal per jaar gemaaid en afgeruimd afhankelijk van de plek. Voorbeelden hiervan zijn bermen met fluitenkruid. Het zijn in veel gevallen bermen die een eigen ontwikkeling doormaken als gevolg van extensief onderhoud.

Huidige situatie

De gemeente heeft 187.728m² aan bloemrijke overige bermen en taluds in beheer. De overige bermen en taluds hebben een eigen ontwikkeling doorgemaakt. Weinigen zijn ingezaaid. Ze hebben in sommige gevallen een ruig bloemrijk beeld. Standaard worden deze bermen een keer per jaar gemaaid in de afgelopen beheerperiode. Op een aantal plekken – waaronder de Buurtweg – bestaat de wens van bewoners om dit twee keer te maaien omwille van esthetische redenen.

Doel en Visie

In ideale situaties hebben bloemrijke overige extensieve bermen en taluds naast ecologische eigenschappen ook een hoog visueel esthetische functie. Met name wanneer het aaneengesloten stukken zijn. De bloemrijke vegetaties spelen idealiter een belangrijke rol als voedselbron voor insecten. Om aan deze voedselbehoefte te voldoen is het noodzakelijk dat er een hoge mate van biodiversiteit binnen de bloemrijke grasvegetaties aanwezig is.

Vervanging geschiedt pas nadat een achteruitgang wordt waargenomen in de kwaliteit van de wegberm of talud. Gemiddeld wordt de berm of talud eens per 30 jaar vervangen. De beste periode om in te zaaien is augustus t/m oktober.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud is extensief en per berm of talud verschillend. Langs wegen of in woonwijken wordt rekening gehouden met de esthetiek van het groen. Bijvoorbeeld langs de Buurtweg is het zo gewenst om twee keer per jaar te maaien in plaats van een keer. Op de meeste plekken wordt slechts een keer per jaar gemaaid. Het is gericht op het ontwikkelen en in stand houden van de gewenste vegetaties. Voor het onderhoud van bloemrijk overige extensieve bermen en taluds bestaan een aantal regels:

- Nieuwe bermen en taluds hebben 2 – 3 jaar ontwikkelingstijd nodig;
- Teveel grassoorten zijn ongewenst. Hierdoor hoge productie waardoor storkosten hoger worden.
- Gebiedseigen grassoorten 30 – 50% zijn gewenst i.v.m. vereiste draagkracht zode voor beheer en het leveren van bijdrage aan ecologie;
- Er bestaan twee hoofdbloeiperioden per jaar bij een gemiddelde weersituatie
- Zaad valt voornamelijk in de zomermaanden juni en juli;
- Er zijn gewenste en ongewenste kruiden. Akkerdistel en Jacobs Kruiskruid, zijn ongewenst;

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BLOEMRIJKE OVERIGE EXT.	187728	€0,30	€55.380

Bloemrijk overige werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	22	100 m2	50%	1	0,11	€0,06
Papier prikken	1	100 m2	30%	3	0,009	€0,01
Afzoeken (Flora en Fauna)	1	100 m2	100%	1	0,01	€0,01
Maaien (eenassige maaier)	6	100 m2	70%	1	0,042	€0,03
Maaien gras met bosmaaier (incl. obstakels)	16	100 m2	30%	1	0,048	€0,02
Verzamelen en op hoop zetten	10	100 m2	100%	1	0,1	€0,08
Ruimen gras	14	100 m2	100%	1	0,14	€0,01
Afvoer vuil / maaisel	18	100 m2	100%	1	0,18	€0,08
TOTALEN					0,639	€0,30

6.1.17 Bloemrijke droge oevers

Definitie

Dit zijn bloemrijke extensief beheerde grasvegetaties langs waterkanten. Het betreft de vegetaties op het droge talud. Door de aanwezige gradiënten – nat/droog en zon/schaduw - kan zich hier een bloemrijke droge oever ontwikkelen met een hoog soortenrijkdom.

Huidige situatie

De gemeente heeft 50.577m² aan bloemrijke droge oevers in beheer. Op enkele locaties worden schapen ingezet om de bloemrijke vegetaties te beheren. Rode lijstsoorten en andere te beschermen plantensoorten worden voorafgaand aan het begrazen gemarkeerd en afgezet.

Doel en Visie

Bloemrijke droge oevers worden onderhouden met een ecologische doelstelling. Doordat droge oevers niet worden betreden bieden zij een goede mogelijkheid voor de ontwikkeling van een hoog soortenrijkdom. Een hoog soortenrijkdom (biodiversiteit) vormt een voedselbron en voortplantingsgelegenheden aan een scala van insecten. Vervanging geschiedt pas nadat een achteruitgang wordt waargenomen in de kwaliteit van een bloemrijke droge oever. Gemiddeld worden de oevers eens per 30 jaar vervangen. De beste periode om in te zaaien is augustus t/m oktober.

Jaarlijks onderhoud

Het ontwikkelen of in stand houden van bloemrijk overige extensieve bermen en taluds kent een aantal regels.

- Teveel riet is ongewenst. Riet mag zich in het droge talud niet verder uitbreiden. Uitbreiding wordt tegengegaan door een intensiever maaibeheer;
- Gebiedseigen grassoorten 30 – 50% zijn gewenst i.v.m. vereiste draagkracht zode voor beheer en het leveren van bijdrage aan ecologie;
- Er bestaan twee hoofdbloeiperioden per jaar bij een gemiddelde weerssituatie
- Zaad valt voornamelijk in de zomermaanden juni en juli;
- Er zijn gewenste en ongewenste kruiden. Veel pionierssoorten w.o. akkerdistel en Jacobs Kruiskruid, zijn ongewenst;

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BLOEMRIJKE DROGE OEVERS	50577	€0,49	€24.783

Bloemrijke droge oevers werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	22	100 m2	50%	1	0,11	€0,06
Papier prikken	1	100 m2	30%	3	0,009	€0,01
Afzoeken (Flora en Fauna)	1	100 m2	100%	2	0,02	€0,02
Maaien (eenassige maaier/schappen)	6	100 m2	90%	2	0,108	€0,06
Maaien gras met bosmaaier	16	100 m2	10%	2	0,032	€0,03
Maaien met bosmaaier rond obstakels	3	100 m2	100%	2	0,06	€0,05
Verzamelen en op hoop zetten	10	100 m2	50%	2	0,1	€0,08
Ruimen gras	14	100 m2	100%	2	0,28	€0,02
Afvoer vuil / maaisel	18	100 m2	100%	2	0,36	€0,16
TOTALEN					1,079	€0,49

6.1.18 Gazon intensief

Definitie

Gazon intensief is een grasvegetatie wat zeer frequent wordt gemaaid. De hoogte van deze grasvegetatie varieert tussen de 30 en 80 mm. De soortensamenstelling van het gazon bestaat voornamelijk uit Engels raaigras, gewoon zwenkgras en veldbeemd.

Huidige situatie

In totaal is er 311.553 m² gazon in de gemeente. De gazons zijn over het algemeen van redelijke kwaliteit. Een deel van de gazons kent problemen. De meest voorkomende knelpunten zijn wateroverlast vanwege verdichting van de grond, kale plekken door schaduwvorming, kuilen en oneffenheden. Veel problemen doen zich voor in de wijk de Kieviet.

Doel en Visie

Gazons hebben verschillende functies zoals bijvoorbeeld esthetisch, recreëren of losloopgebied voor honden. Gazons brengen een mate van rust en ruimte doordat het de openbare ruimte met elkaar verbindt.

De soortensamenstelling van gazon bestaat voornamelijk uit Engels raaigras, gewoon zwenkgras en veldbeemd. Deze grassen vormen een dichte zode wat intensief maaibeheer verdraagt en bestand is tegen betreding. De hoogte van het gazon varieert tussen de 30 en 80 mm. Van het gazon mag maximaal 20% dood of beschadigd zijn. Ook mag het gazon maximaal 20% oneffen zijn. Rond obstakels wordt het gazon kort gemaaid. De graskanten mogen maximaal 20% overgroeid zijn.

Gazons waar wateroverlast voor komt worden bewerkt met de vertidrain of schudfrees in combinatie met bezanden. Hiermee wordt de verdichting van de toplaag verminderd. Gazons waarvan de oppervlakte voor meer dan 20% uit kuilen en oneffenheden bestaat worden vervangen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. Gemiddeld wordt het gazon 21 keer per jaar gemaaid. De kostprijs is €0,45 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Bij het maaien van het gazon moet rekening worden gehouden met de locaties van bloembollen. Het maaien/ ruimen van het bollenloof gebeurt jaarlijks wanneer het loof is afgestorven. Bij crocus is dit omstreeks week 20 en bij narcis omstreeks week 24.
- Wanneer er maaisel wordt verloren op de openbare weg, pleinen en stoepen dan dient het maaisel direct te worden opgeruimd.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
GAZON INTENSIEF	311553	€0,45	€139.887

Gazon intensief werkpakket jaarlijks onderhoud						
	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	8	100 m2	70%	1	0,056	€0,06
Kanten snijden langs beplanting	3	100 m2	30%	1	0,009	€0,01
Kanten maaien langs verhard/ beplanting	1	100 m2	100%	4	0,04	€0,02
Maaien met bosmaaier rond obstakels	3	100 m2	5%	6	0,009	€0,15
Maaien cirkelmaaier	1	100 m2	100%	21	0,21	€0,19
Onderhoud cirkelmaaier	1	100 m2	100%	21	0,21	€0,02
TOTALEN					0,534	€0,45

6.1.19 Speelveld gras

Definitie

Een speelveld is een grasveld dat zeer intensief wordt gebruikt voor allerlei sport- en spelactiviteiten. Het onderhoud aan het gras en de samenstelling van het gras is gelijk aan gazon intensief met uitzondering van een extra intensieve bewerkingsronde.

Huidige situatie

In totaal is er 47.570m² speelveld gras in de gemeente. De speelvelden zijn vanwege de hoge gebruiksdruk matig van kwaliteit. De meest voorkomende knelpunten zijn kale en uitgesleten plekken en kuilen en oneffenheden.

Doel en Visie

Een speelveld gras heeft als doel dat kinderen, jeugdigen en ook volwassenen, ouders en grootouders hier gebruik van kunnen maken om sport- en spelactiviteiten te verrichten. Beweging is belangrijk voor een ieder. De gemeente voorziet daarom iedere wijk van speelvelden. De soortensamenstelling van speelveld bestaat voornamelijk uit Engels raaigras, gewoon zwenkgras en veldbeemd. Deze grassen vormen een dichte zode wat intensief maaibeheer verdraagt en bestand is tegen betreding. De hoogte van het speelveld varieert tussen de 30 en 80 mm. Van het speelveld mag maximaal 20% dood of beschadigd zijn. Ook mag het speelveld maximaal 20% oneffen zijn. Rond obstakels wordt het speelveld kort gemaaid. De graskanten mogen maximaal 20% overgroeid zijn. Speelvelden van gras waarvan de oppervlakte voor meer dan 20% uitgesleten en kaal is of voor meer dan 20% uit kuilen en oneffenheden bestaat worden vervangen. Indien vervanging onvoldoende resultaat heeft kan kunstgras worden toegepast. Vooraf vindt hiervoor wel een financiële en esthetische afweging plaats ⁶.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De kostprijs is €0,69 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Wanneer er maaisel wordt verloren op de openbare weg, pleinen en stoepen dan dient het maaisel direct te worden opgeruimd.
- 1x per jaar in september met blokszoden uitvullen van uitgesleten delen
- Doorzaaien gebeurd met +/- 0,3 tot 1,5kg/are sportveldenmengsel
- Bemesten met langzaam vrijkomende biologische meststof/DCM 26+5+20 /2,5kg per are

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
SPEELVELD GRAS	47570	€0,69	€33.014

Speelveld gras werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Kanten steken / snijden langs verharding	8	100 m2	70%	1	0,056	€0,06
Kanten snijden langs beplanting	3	100 m2	30%	1	0,009	€0,01
Kanten maaien langs verharding en beplanting	1	100 m2	100%	4	0,04	€0,02
Rollen	1	101 m2	100%	4	0,04	€0,01
Beluchten toplaag in groeiseizoen	2	102 m2	100%	4	0,08	€0,02
Doorzaaien 0,3 tot 1,5kg/are.						
Sportveldenmengsel	2	103 m2	25%	4	0,02	€0,04
Anorganische bemesting	3	104 m2	100%	4	0,12	€0,25
Maaien met bosmaaier rond obstakels	3	100 m2	2%	6	0,0036	€0,08
Maaien cirkelmaaier	1	100 m2	100%	21	0,21	€0,19
Onderhoud cirkelmaaier	1	100 m2	100%	21	0,21	€0,02
TOTALEN					0,7886	€0,69

6.1.20 Adoptiegroen

Definitie

Adoptiegroen is openbaar groen dat op initiatief van en door een private partij (bewoners of bedrijven) wordt onderhouden. Een voorwaarde hiervoor is dat het openbaar groen het openbare karakter behoudt. Ook wordt een onderhoudsniveau vastgelegd in een overeenkomst tussen de gemeente en de private partij.

Huidige situatie

In de gemeente zijn bijna alle rotondes door bedrijven geadopteerd. Het betreft in veel gevallen alleen de binnenrotonde en niet de druppels. De adoptie is formeel geregeld via een adoptieovereenkomst.

Diverse openbare groenstroken worden door bewoners onderhouden. Dit is bijvoorbeeld goed zichtbaar in de wijk Van Polanenpark maar ook in Wassenaar Zuid waar bewoners een deel van de straatzijde tegen de tuin aan onderhouden. Er wordt een hogere kwaliteit van onderhoud gerealiseerd. Er zijn hierover in het verleden geen - formele - afspraken met de bewoners gemaakt. Het is in veel gevallen wel op informele wijze met de gemeente via het team O&G besproken.

Doel en Visie

Het adopteren van rotondes heeft als doel dat het private initiatief onder de ondernemers wordt opgewekt. De ondernemer kan de rotonde onder voorwaarden inrichten en hiermee reclame maken. Het doel is een hoger niveau van onderhoud te realiseren.

Het adopteren van openbaar groen heeft als doel dat er meer betrokkenheid komt bij bewoners voor het openbare groen binnen Wassenaar. Wanneer bewoners betrokken en verantwoordelijk zijn voor het groenonderhoud, dan leidt dit in de meeste gevallen tot een hoger onderhoudsniveau dan gebruikelijk is in de gemeente.

In de beheerperiode 2016-2020 is het doel het adopteren van groen te faciliteren, te stimuleren en te formaliseren. De gemeente zal in samenwerking met buurt- en wijkverenigingen meer communiceren over de mogelijkheden voor het adopteren van groen. Er worden folders gemaakt en nieuwe adoptiehouders ontvangen een brief met spelregels en randvoorwaarden voor de adoptie.

Bij adoptie van groen door burgers wordt in de basis het plantmateriaal door gemeente ter beschikking gesteld. Burgers kunnen daarbij kiezen uit een door de gemeente samengestelde lijst. Voor adoptiegroen wordt een vervangingsstermijn van 25 jaar aangehouden.

Bij adoptie door bedrijven verzorgen de bedrijven zelf het plantmateriaal

Jaarlijks onderhoud

Het minimale onderhoudsniveau voor rotondes is vastgelegd in een overeenkomst tussen de gemeente en de private partij. Wanneer dit onderhoudsniveau wordt gehandhaafd heeft de gemeente hier buiten het uitvoeren van enkele controles geen werk aan.

Bij adoptiegroen door bewoners moet de gemeente wel extra inspanningen doen om de bewoners enthousiast en betrokken te houden. Deze inspanningen richten zich met name op communicatie, voorlichting, begeleiding en het leveren van plant- en onderhoudsmaterialen. Een voorbeeld hiervan is het uitreiken van de jaarlijkse prijs "De groene Paauw".

Financieel vindt zo een verschuiving plaats in de uitgaven. De uitvoerende kosten maken plaats voor kosten als communicatie, voorlichting en begeleiding. Geconcludeerd wordt dat de kosten voor adoptiegroen in vergelijking met het zelf blijven onderhouden van openbaar groen vrijwel gelijk zijn. Hiervoor worden de kosten aangehouden die voor het onderhoud van vaste planten gelden.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
ADOPTIEGROEN	5033	€2,00	€10.066

6.1.21 Halfverharding

Definitie

Halfverharding is een verblijfsverharding van niet samenhangende gesteenten.

Huidige situatie

In totaal is er 34.677m² halfverharding in de gemeente. In de meeste gevallen zijn dit wandelpaden of fietspaden bijvoorbeeld in de landgoederen. De paden bestaan op het moment uit verschillende materialen. Vanaf 2010 heeft geen onderhoud en vervanging meer plaatsgevonden als gevolg van de destijds ingestelde bezuinigingen. Door het achterwege blijven van onderhoud en vervanging is de kwaliteit op de meeste plekken onvoldoende en zijn gevaarlijke situaties aanwezig.

Doel en Visie

Het doel van halfverharding is dat zowel valide als minder valide mensen er gebruik van kunnen maken. In de halfverharding mag een beperkte mate van spoorvorming zichtbaar zijn (spoordiepte <50mm en omvang >5% per 100meter). Ook mogen er beperkte oneffenheden (<40mm en omvang >8% per 100m.) aanwezig zijn. De spoorvorming en oneffenheden mogen geen negatieve invloed hebben op de begaanbaarheid van de halfverharding. Op de halfverharding kan onkruid voorkomen (bedekking <15cm² per 100m² en de lengte <15mm per 100m²).

Het doel is alle halfverhardingen in de toekomst te voorzien van het materiaal Nobré Cal. Hiermee wordt een te grote diversiteit voorkomen. Het heeft daardoor voordelen voor de kosten van beheer en onderhoud. Halfverharding heeft een gemiddelde levensduur van 25 jaar. Dit houdt in dat eens in de 25 jaar de halfverharding inclusief fundering opnieuw wordt aangebracht. De komende vier jaar worden alle halfverhardingen vervangen door Nobré Cal.

Voor de beheerperiode 2016-2020 is het doel om zo spoedig mogelijk alle onveilige situaties op te lossen. Daarnaast is het doel de paden in de landgoederen opnieuw aan te leggen. Dit wordt gedaan met gebruikmaking van de cultuurhistorische analyse en visies.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt weer op niveau uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De kostprijs is €0,37 per m².

Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Jaarlijks worden alle paden afgestrooid met Nobré Cal. Dit om oneffenheden en spoorvorming tegen te gaan.
- Het is niet geoorloofd met onderhoudswagens over de halfverhardingen te rijden, tenzij niet anders mogelijk. Hierdoor wordt spoorvorming voorkomen.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
HALFVERHARDING	34677	€0,37	€12.657

Halfverharding werkpakket jaarlijks onderhoud						
	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Controle halfverharding	1	100 m2	100%	1	0,01	€0,01
Onkruidbestrijding handkracht	3	100 m2	10%	1	0,003	€-
Afstrooien + verwerken halfverharding 2 m ²	55	100 m2	10%	1	0,055	€0,35
Bladblazen	3	100 m2	75%	1	0,0225	€0,01
TOTALEN					0,0905	€0,37

6.1.22 Ruiterspaden

Definitie

Ruiterspaden zijn smalle zandpaden bedoeld voor paard en ruiter. De paden liggen veelal naast bestaande wegen of paden, maar- met een groene buffer - afgescheiden om conflict met andere weggebruikers te voorkomen.

Huidige situatie

In totaal is er ongeveer 15000m² aan ruiterspad in de gemeente. Tot 2010 waren de ruiterspaden voldoende onderhouden. De gemeenteraad heeft in dat jaar gekozen voor een lager onderhoudsniveau. Separaat is het beheergeld voor de ruiterspaden daarbij wegbezuinigd. Dit heeft geresulteerd in een ernstige onderhoudsachterstand in 2015. Hierop is extra geld beschikbaar gesteld voor vervanging. In 2015 is zo 50% van de ruiterspaden hersteld. Er ligt nog een opgave voor de overige 50%. Het gehele beheer op een voldoende onderhoudsniveau is in dit beheerplan opgenomen. Hiermee wordt voorkomen dat de paden opnieuw achteruitgaan in kwaliteit.

Doel en Visie

Een aandachtspunt bij vervanging is het gebruik van het juiste soort zand. Dit mag niet te mul zijn. Vervanging vindt in overleg met de Ruitervereniging plaats. Het onderhoud is gericht op instandhouding van de paden.

Jaarlijks onderhoud

De gemeente zorgt voor jaarlijks onderhoud. Ook de Ruitervereniging zorgt tijdens NL-doet voor extra snoei van beplantingen zodat deze niet hinderlijk zijn voor paard en ruiter. De gemeente faciliteert hen jaarlijks voor deze dag met technische middelen zoals snoei- en heggenscharen.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in m2	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
RUITERPADEN	15000	€0,23	€3.380

Ruiterpaden werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/m2	Prijs per m2
Controle ruiterpaden	1	100 m2	100%	1	0,01	€0,01
Onkruidbestrijding handkracht	44	100 m2	10%	1	0,924	€0,03
aanvullen en uitharken zand	55	100 m2	5%	1	0,0275	€0,17
Bladblazen	3	100 m2	75%	1	0,0225	€0,01
TOTALEN					0,984	€0,23

6.1.23 Banken

Definitie

Een bank is een gebruiksvoorwerp in de openbare ruimte die een zitmogelijkheid biedt aan één of meerdere passanten.

Huidige situatie

In totaal staan er 275 banken (waaronder ook picknicksets) in de gemeente. De banken worden op locaties geplaatst waar zitmogelijkheden gewenst zijn. Dit zijn met name gebieden met een hoge verblijfsdruk – waaronder winkelcentra en parken – en langs specifieke wandelpaden. Ook zijn diverse routes van en naar het centrum van Wassenaar voorzien van banken. De zogenaamde bankenroutes. In 2011 zijn veel banken in de gemeente vervangen voor een nieuw type. Van achterstallig onderhoud is zo geen sprake meer. De fundering is bij de meeste geplaatste banken zichtbaar.

Doel en Visie

Banken dienen functioneel en heel te zijn. Dit houdt in dat de banken op geschikte locaties worden geplaatst en geen technische gebreken hebben die het gebruik bemoeilijken. Dit houdt in dat de bank niet meer dan 1% beschadigd mag zijn, de scheefstand maximaal 5 graden is en er geen onderdelen mogen ontbreken. De fundering mag bij nieuw te plaatsen banken niet zichtbaar zijn.

In Wassenaar is gekozen voor eenheid en eenvoud. Er bestaat een standaard bank die in heel Wassenaar geplaatst is. Daarnaast staan op enkele bijzondere plekken andere banktypen. vijf zones voor de zitbanken. In elke zone is gekozen voor een ander type zitbank. De indeling en type zitbank is als volgt:

- Standaard: Stalen "onderhoudsarme" bank. Er is gekozen voor een statig type bank. Dit past bij de uitstraling van Wassenaar. Het betreft de Delta type Zorix/Erdi steelwave 1800 in de kleur RAL 6009.
- Landgoederen: het is gewenst om bij het bepalen van de nieuwe visies voor de landgoederen ook een specifieke 'eigen' bank te kiezen voor de landgoederen(zone).
- Speciale locaties zoals het plein hebben nog een eigen banktype.

Een zitbank heeft een gemiddelde levensduur van 30 jaar. Met name vandalisme kan deze levensduur aanzienlijk reduceren. Voor alle typen banken geldt bij plaatsing de eis dat de fundering onder maaiveld wordt verwerkt en niet zichtbaar is.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd zoals in de tabel beschreven. De gemiddelde kostprijs van de banken is €9,98 per stuk. Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- Zitbanken een maal per jaar in de maand mei schoonmaken. Materiaal: kunststof, staal en hout. Te behandelen oppervlak is gemiddeld 3,25m² per zitbank. Reinigen met 100% biologisch afbreekbare allesreiniger en water (verhouding volgens voorschrift). Dag na behandeling met schoon water afsprengen met een lage drukspruit (tussen 4 en 8 bar) volgens voorschriften leverancier.
- Aanstootgevende graffiti binnen 48 uur verwijderen. Overige graffiti wordt verwijderd wanneer sprake is van een dag werk.

Totaal jaarlijks onderhoud

	Hoeveelheid in stuks	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
BANKEN/PICKNICKSET	275	€9,98	€2.743

Banken werkpakket jaarlijks onderhoud

	Tijdnorm (min)	Tijdnorm per	bewerking %	frequentie per jaar	Tijdnorm min/stuk	Prijs per stuk
Controle banken / picknick set	1	stuk	100%	1	1	€0,75
Reparaties	60	stuk	5%	1	3	€2,63
Reinigen en afspuiten	4	stuk	100%	1	4	€5,00
Verwijderen graffiti	4	stuk	3%	1	0,12	€1,60
TOTALEN					8,12	€9,98

6.1.24 Overig onderhoud

Gevelbeplanting

Gevelbeplanting bevindt zich met name langs de geluidswal aan de A44/N44. Ook bij de Warenar is dit aanwezig. Gevelbeplanting is niet geïnventariseerd. Dit wordt in de nieuwe beheerperiode gedaan. De aanname is dat er 2000m² aanwezig is. Aandachtspunten voor het onderhoud zijn;

- 1x jaarlijks snoeien / opbinden / ruimen.
- Vrijgekomen materialen mogen niet op het werk achterblijven
- 6x jaarlijks onkruid vrijmaken plantvak.
- Wekelijks plantvak ontdoen van zwerfvuil en grofvuil.
- Slecht / verloren gegaan materiaal vermelden op inboetlijst en eerstvolgende plantperiode materiaal planten

Hekwerken

In totaal is er 11.189 m¹ aan hekwerken in de gemeente. Hekwerken worden aangebracht op speellocaties of aan de randen van plantsoenen. De hekwerken hebben een barrièrewerkende functie. Ook sportkooien zijn opgenomen in dit beheerplan Groen. Veel hekwerken zijn aan vernieuwing toe. Bijvoorbeeld bij de strandopgang en rondom de speelplek aan de Dr. Mansveldtkade. Bij vernieuwing worden gaashekwerken vervangen voor dubbelstaafmathekwerken in de kleur Ral 6009. Voor sportkooien en ballenvangers worden geluidsarme hekwerken gebruikt.

Langs hekwerken worden een maal per jaar de kanten gestoken of gemaaid langs de hekrand. Op enkele zichtplekken wordt een maal per jaar het hekwerk schoongemaakt.

Informatieborden

Informatieborden worden geplaatst in parken, langs bloemrijke natuurvriendelijke oevers en ter hoogte van bekende paddentrekroutes. De informatieborden in parken en langs natuurvriendelijke oevers worden permanent geplaatst en geven nuttige en leerzame informatie. De borden die ter plaatse van paddentrekroutes worden geplaatst hebben als doel het verkeer te waarschuwen. Deze borden worden twee keer per jaar van 10 maart tot 20 april en van 10 september tot 20 oktober – geplaatst.

Werkvoorbereiding/toezicht dagelijks onderhoud

De uit te voeren werkzaamheden uit dit beheerplan worden voorbereidt. Ook vindt dagelijkse toezicht plaats op de uitvoering. Op jaarbasis wordt aan werkvoorbereiding en dagelijkse toezicht 1350 uur besteed.

Jaarlijks overig beheer en onderhoud			
	Hoeveelheid in m ² /m ¹ /st.	Einheidsprijs	Kosten per jaar
Gevelbeplanting	2000	€5,38	€10.760
Hekwerken	11189	€1,43	€16.000
Informatiepanelen parken	40	€17,98	€719
Werkvoorbereiding/toezicht	1350	€45,00	€60.750
TOTALEN			€88.229

6.2 Conclusie

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

5. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken?

Het jaarlijks onderhoud aan het groen wordt vanaf 2016 op maatwerk niveau uitgevoerd en is van hoger niveau dan in de voorgaande jaren. Vanaf 2010 was sprake van een laag onderhoudsniveau (CROW kwaliteit C).

Voor het onderhoud zijn voor 24 beheerelementen specifieke werkpakketten opgesteld. Dit betreft een uitwerking binnen de gestelde beleidsuitgangspunten zoals verwoord in hoofdstuk 3.

Voor elk beheerelement is het areaal getoond in de onderstaande tabel. Hiervoor geldt ook een eenheidsprijs. Hieruit is het jaarlijks benodigd onderhoudsbedrag bepaald. Jaarlijks bedraagt dit totaal €2.039.241.

Totaal jaarlijks onderhoud			
	Hoeveelheid in m2/m1/st.	Eenheidsprijs	Kosten per jaar
Parkbossen op landgoederen	689567	€0,86	€590.729
Bomen	23561	€21,05	€496.062
Bosplantsoen natuurlijk	73477	€0,56	€41.147
Bosplantsoen cultureel	91046	€0,74	€67.374
Hakhout	16631	€0,96	€15.966
Heesters	47444	€3,30	€156.565
Halfheesters	13138	€3,82	€50.187
Bodembedekkende heesters	62312	€2,23	€138.997
Rozen	1246	€9,55	€11.899
Hagen	6155	€3,86	€23.764
Vaste planten	6403	€2,00	€12.806
Bol en Knolgewassen	6500	€0,16	€1.053
Wisselbeplanting	18	€86,40	€1.555
Bloemrijk Grasland	110238	€0,49	€54.017
Bloemrijke wegbermen	11536	€0,61	€6.979
Bloemrijke overige ext	187728	€0,30	€55.380
Bloemrijke droge oevers	50577	€0,49	€24.783
Gazon intensief	311553	€0,45	€139.887
Speelveld gras	47570	€0,69	€33.014
Adoptiegroen	5033	€2,00	€10.066
Halfverharding	34677	€0,37	€12.657
Ruiterpaden	15000	€0,23	€3.380
Banken/Picknickset	275	€9,98	€2.743
Overig beheer en onderhoud			€88.229
TOTALEN			€2.039.241

7 Achterstallig onderhoud/vervanging

7.1 Huidige situatie

De huidige situatie aan achterstallig onderhoud en achterstallige vervanging is door middel van een quick scan in beeld gebracht. In de onderstaande tabel zijn per gebied onderdelen van het groen beschreven waarvoor herstel noodzakelijk is. Deze onderdelen kennen bijvoorbeeld onveilige aspecten, of hebben een lagere kwaliteit dan gewenst. Om de kwaliteit van deze onderdelen te verbeteren is een eenmalige investering noodzakelijk. De gemeente zal in 2016 in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen inventariseren op welke plekken een hoger onderhoud en/of vervanging gewenst is. Dit biedt de basis voor een verdere kwaliteitsslag voor onderhoud en vervanging. Waar mogelijk wordt rekening gehouden met bij een renovatie of herstel rekening gehouden met het realiseren van eenvoudiger onderhoud in de toekomst. Eveneens wordt rekening gehouden met de gewenste extra bijdrage aan de biodiversiteit in de gemeente.

Diverse acties zijn ook verwoord in de Groen en Watervisie. In dit beheerplan zijn de acties nader bepaald en financieel geraamd. De totale opgave bedraagt €2.674.000. Via de Groen en watervisie zijn enkele budgetten reeds beschikbaar gesteld voor de periode 2016 en voor 2017 aangevraagd in de P&C cyclus. Dit bedrag is in beheer bij de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling.

Per deelgebied is onderstaand voor diverse onderwerpen een toelichting gegeven.

Wassenaar algemeen

Door het achterwege blijven van onderhoud vanaf 2010 zijn veel halfverhardingen in slechte staat geraakt. Het is hierdoor noodzakelijk alle halfverhardingen in de gemeente opnieuw te voorzien van een penetratielaag, of in veel gevallen geheel opnieuw aan te brengen. In enkele gevallen worden paden niet of nauwelijks gebruikt. Het is ook mogelijk deze paden te laten vervallen, of om te vormen naar graspaden.

Voor de ruitpaden gold eveneens dat sinds 2010 geen onderhoud is gepleegd. In 2015 is 50% van deze paden opgeknapt. In de volgende beheerperiode wordt de overige 50% eveneens hersteld.

Wassenaar Noord

In dit gebied zijn diverse groenstroken met achterstallig onderhoud of vervanging aanwezig. Buurt- en wijkverenigingen vragen al langere tijd om herstel. Bijvoorbeeld voor het Bothaplein. Ook het aanpakken van de wortelproblematiek is van belang in dit gebied. In sommige gevallen moet worden gekozen voor een herinrichting van de straat.

De visie hierbij is meer aandacht te besteden aan het creëren van duurzame groeiplaatsen. Dit betekent dat een juiste keuze moet worden gemaakt voor zowel boomsoort als de grootte en invulling van de onder en bovengrondse groeiplaatsen. In sommige gevallen kan bijvoorbeeld beter worden gekozen voor bomengranulaat in plaats van bomenzand om vroegtijdige verzakkingen te voorkomen. In dit gebied wordt zo bij voorkeur geïnvesteerd in kwaliteit en niet in kwantiteit.

Centrum e.o.

In de winkelstraten hebben de boomspiegels extra aandacht nodig. Veel boomroosters kennen ingroei en komen hierdoor scheef te liggen. Een eenmalige inhaalslag is nodig om rooster, of binnenringen van roosters te verwijderen.

In dit gebied zijn, net als in de andere gebieden diverse groenvakken toe aan vernieuwing. Ook het parkeerterrein van Berkhei en het Berkheiveld en omgeving zijn toe aan herstel. Dit wordt via een plan voorbereid door de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling.

Wassenaar Zuid

In dit gebied zijn diverse groenstroken met achterstallig onderhoud of vervanging aanwezig. Buurt- en wijkverenigingen vragen al langere tijd om herstel. Bijvoorbeeld op het Wilhelminaplein.

Landgoederenzone

De parkbossen van de landgoederen hebben een rijksmonumentale status. Het zijn bijzondere gebieden met bijzondere cultuurhistorische kwaliteiten. De parkbossen kennen op dit moment een eigen (bos)ontwikkeling. De parken worden sleets en de kwaliteit loopt sterk terug. Op dit moment is er onvoldoende visie voor het beheer.

Om de gewenste kwaliteit van vroeger terug te krijgen moet in deze ontwikkelingen worden ingegrepen. Hiervoor moet worden geïnvesteerd in het wegwerken van achterstallig onderhoud en vervanging. Het is daarbij van belang op basis van de cultuurhistorische kwaliteiten herstel en beheerplannen te maken.

In de beheerperiode wordt gestart met het herstel van De Paauw. Er wordt per landgoed een standaard werkwijze gehanteerd. Vooraf wordt een cultuurhistorische waardestelling en analyse gemaakt. Hierna volgt een integrale visie voor het herstel en een beheerplan voor het onderhoud en vervanging. Hierna volgen Backershagen, Rust en Vreugd en de Wittenburg. Naar verwachting kan het totale herstel van de landgoederen in 10 jaar worden afgerond. Er wordt actief gezocht naar subsidies om het herstel mede mogelijk te maken.

Kerkehout

Veel groenstroken in Kerkehout kennen een lage kwaliteit. Door het lage onderhoudsniveau van de afgelopen jaren zijn onder andere veel nieuw aangelegde vakken overwoekerd met onkruiden. Het is niet goed meer terug te dringen. Renovatie van plantvakken is zo in een aantal gevallen noodzakelijk. Dit wordt in samenwerking met de wijkvereniging opgepakt.

Duyndigt e.o.

In deze wijk zijn diverse groenstroken met achterstallig onderhoud of vervanging aanwezig. Bijvoorbeeld langs het Ruychrockpad. Ook in deze wijk wordt dit samen met de buurtvereniging vooraf geïnventariseerd.

Achterstallige vervanging en onderhoud locatie	in G&W financieel opgenomen & via RO beschikbaar	
	raming	
Wassenaar algemeen		
Halfverhardingen opknappen	€135.000	€40.000
50% Ruiterspaden opknappen	€30.000	
(Laan)boomstructuren inboeten	€40.000	
Opsluiting bomen verbeteren. Veel bomen hebben geen opsluiting waardoor tegels scheef zakken.	€40.000	
Bloemrijke berm doorzaaien ivm verbetering bloemrijkheid	€6.000	
Acties uit VTA-NTO inspecties uitvoeren	€27.500	
Revitaliseringsplannen opstellen voor wijkparken, met daarbij een analyse van het oorspronkelijke ontwerp en beplantingsplan, de huidige natuurwaarden en het huidige gebruik, (bijv. Burchtplein)	€50.000	€50.000
Evaluatie (hoofd)laanbomenstructuur en wijkbomenstructuur inclusief vervangingsplan	€12.500	€12.500
Wassenaar Noord		
Generaal Winkelmanlaan diverse bomen vervangen ivm slechte staat	€5.000	

Opknappen diverse groenstroken in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen. Eerste inventarisatie: o.a. Bothaplein, rondom Thorbeckestraat/Van Heemstraweg/van Houtenweg, Hoogheemraadstraat nabij nr 30, Ter Weerlaan t.o. 23, monument bij De Lus.	€175.000	
Wassenaar Noord o.a. Van Polanenpark- wortelproblematieken oplossen in project ism wegbeheer.	€250.000	
Starrenburghlaan opknappen gazons	€7.500	
Centrum e.o.		
Boomspiegels: ingroei en bestrating opknappen	€12.500	
Opknappen diverse groenstroken in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen. Eerste inventarisatie: o.a. groenstroken rondom Wiegmanweg, groen rondom marktterrein en Berkhei, diverse bakken Spinbaan, rondom Duetzlaan, kop Schouwweg/Spelderlaan, beplanting Reijerslaan, hoek Kerkstraat en Storm van 's Gravenzande: Emma-monument	€125.000	
Berkheiveld: na cultuurhistorisch onderzoek en visie herstel groen uitvoeren	€90.000	
Berkheistraat: slechte/zieke kastanjes inboeten en verbeteren groeiplaatsen	€22.500	
Wassenaar Zuid		
Opknappen diverse groenstroken in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen. Eerste inventarisatie: o.a. Wilhelminaplein: opknappen naar cultuurhistorisch inzicht	€60.000	
Wittenburgerweg: iepen slootkant vervangen	€12.500	
Fietspad langs Jagerslaan, slootkanten achterstallig onderhoud uitvoeren, aanplant onderbeplantingen in bosdeel	€22.500	
Landgoederenzone		
opstellen cultuurhistorische analyses, visies en beheerplan	€33.000	€33.000
Landgoederen: herstel rijksmonumentale parken:		
De Paauw	€650.000	
Backershagen	€350.000	
Rust en Vreugd	€300.000	
De Wittenburg	€150.000	
Kerkehout		
Opknappen diverse groenstroken in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen: Charlottestraat: bomen in slechte staat, wens bewoners voor herinrichting, Mariaplein: halfverharding in slechte staat, wens bewoners upgraden groen, Kerkehout entree, plantvakken in slechte staat	€45.000	
Duyndigt e.o.		
Opknappen diverse groenstroken in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen. Eerste inventarisatie: o.a Groot onderhoud beplanting Ruychrockpad (noordwestzijde in beheer gemeente)	€22.500	
TOTALEN	€2.674.000	€135.500

7.2 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

6. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken?

Om het gewenste kwaliteitsniveau te bereiken is het nodig om eenmalig te investeren in renovatie, herinrichting en groot onderhoud van groen. Door middel van een quick scan is de huidige onderhoud- en vervangingsachterstand geanalyseerd. In 2016 wordt in samenwerking met wijk- en buurtverenigingen geïnventariseerd op welke plekken een hoger onderhoud en/of vervanging gewenst is om zo een compleet beeld te krijgen van het achterstallig onderhoud en vervanging. Aan de hand van een overzichtstabel en toelichting is inzichtelijk gemaakt welke renovaties, herinrichtingen en vervangingen gewenst of noodzakelijk zijn om uit te voeren. Hiervoor zijn apart bedragen geraamd. Het betreft investeringen in zowel het groen in de wijken als op de landgoederen. Om alle actiepunten uit te voeren is een bedrag nodig van €2.674.000 nodig als eenmalige investering. Een klein bedrag (€135.500) hiervan komt reeds beschikbaar via het budget van de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling.

8 Vervanging

8.1 Structurele vervanging beheerelementen

De gemeente heeft voor het bepalen van haar structurele vervanging een aantal uitgangspunten. Er wordt gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten:

Visie op vervanging

In hoofdstuk 6 wordt naast het jaarlijks onderhoud ook de visie en doel voor elk beheerelement beschreven. Hierin zijn ook de visie opgenomen voor vervanging.

Omlooptijd

De gemiddelde technische levensduur van het groen wordt de omlooptijd genoemd. Deze is gebaseerd op ervaringscijfers en literatuurgegevens.

Huidige oppervlakte

De huidige oppervlakten van de beheerelementen zijn bepaald via het gemeentelijk beheersysteem BS8. De peildatum is 1 januari 2016. In 2014 en 2015 zijn alle beheerelementen opnieuw geïntariseerd. Hieruit is gebleken dat het areaal fors groter is dan voorheen bekend. De inventarisatie heeft geleid tot een nauwkeurigheid van ongeveer 80%. In de komende beheerperiode worden de gegevens nader gespecificeerd. Het doel is te komen tot een nauwkeurigheid van 95%.

De aantallen bomen zijn bepaald aan de hand van de in 2014 en 2015 uitgevoerde Visual-tree-assesment inspecties.

Prijs aanleg per m2

De prijs voor aanleg per m2 is een nieuwwaarde. Dit vormt de basis voor structurele afschrijving. Het prijspeil is 1 januari 2016. De prijs aanleg per m2 is gebaseerd op de huidige marktprijzen.

Jaarlijkse vervanging

Om de gemiddelde jaarlijkse vervangingsbehoefte te beschrijven is dit per beheerelement weergegeven. Het is de hoeveelheid van het beheerelement gedeeld door de omlooptijd van het beheerelement.

Totaal jaarlijkse vervangingsbehoefte

De *Investering vervanging per jaar* geeft weer welk bedrag jaarlijks voor het beheeronderdeel wordt gereserveerd. Het betreft een vermenigvuldiging van de gemiddelde vervanging per jaar en de eenheidsprijs voor nieuwe aanleg.

In de onderstaande tabel is per beheerelement weergegeven welke aantallen en bedragen nodig zijn voor een voldoende structurele vervanging.

TOTAAL JAARLIJKSE VERVANGINGSBEHOEFTE						
	Hoeveelheid in m2/m1/st.	Omlooptijd in jaren	Gemiddelde vervanging per jaar	Eenheidsprijs	Waarde groen in gemeente	Investering vervanging per jaar
Parkbossen op landgoederen	689567	80	8620	€20,00	€13.791.340,00	€172.392
Bomen	23561	40-80	400	€1.030,00	€24.267.830,00	€411.743
*aanpassing			-200	€1.030,00	€-	€(205.871)

Bosplantsoen natuurlijk	73477	40	1837	€10,00	€734.770,00	€18.369
Bosplantsoen cultuurlijk	91046	40	2276	€12,50	€1.138.075,00	€28.452
Hakhout	16631	40	416	€7,00	€116.417,00	€2.910
Heesters	47444	25	1898	€15,00	€711.660,00	€28.466
Halfheesters	13138	25	526	€15,00	€197.070,00	€7.883
Halfheesters	62312	25	2492	€16,00	€996.992,00	€39.880
Rozen	1246	10	125	€17,00	€21.182,00	€2.118
Hagen	6155	50	123	€16,00	€98.480,00	€1.970
Vaste planten	6403	25	256	€25,00	€160.075,00	€6.403
Bol en Knolgewassen	6500	10	650	€22,00	€143.000,00	€14.300
Wisselbeplanting	nvt					
Bloemrijk Grasland	110238	30	3675	€2,00	€220.476,00	€7.349
Bloemrijke wegbermen	11536	30	385	€2,00	€23.072,00	€769
Bloemrijke overige ext	187728	30	6258	€2,00	€375.456,00	€12.515
Bloemrijke droge oevers	50577	30	1686	€2,00	€101.154,00	€3.372
Gazon intensief	311553	30	10385	€3,00	€934.659,00	€31.155
Speelveld gras	47570	30	1586	€4,00	€190.280,00	€6.343
Adoptiegroen	5033	25	201	€17,00	€85.561,00	€3.422
Halfverharding	34677	25	1387	€15,50	€537.493,50	€21.500
Ruiterpaden	15000	25	600	€10,00	€150.000,00	€6.000
Banken/Picknickset	275	30	9	€500,00	€137.500,00	€4.583
Overig beheer en onderhoud						€21.481
TOTALEN	1738154				€45.132.543	€647.504

Voor de bomen geldt een nadere specificatie en aanpassing (*). De specificatie is dat het zuidelijke deel van Wassenaar en de landgoederen de bomen een hogere omlooptijd hebben dan in de woonwijken in het noordelijk deel van Wassenaar. Zo is de onderstaande verdeling gemaakt.

Totaal benodigd voor de jaarlijkse vervanging					
	Hoeveelheid in st.	Omlooptijd in jaren	Gemiddelde vervanging per jaar	Eenheidsprijs	Afschrijving per jaar
BOMEN ZUID & LANDGOEDEREN	15142	80	189	1.030	€ 194.953
BOMEN CENTRUM & NOORD	8419	40	210	1.030	€ 216.789
Totaal	23561		400		€411.743

*De aanpassing van -200 bomen op de gemiddelde jaarlijkse vervanging is ingesteld voor deze beheerperiode. Op basis van de huidige ervaringscijfers wordt niet verwacht dat totaal 400 bomen per jaar worden vervangen. De gemeente heeft wel een gemiddeld oud bomenbestand. Hierdoor zal het gemiddeld vervangingsaantal aan bomen in de toekomst stijgen. Voor deze beheerperiode verwacht het team Beheer gemiddeld zo'n 200 bomen per jaar te vervangen.

8.2 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

6. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken?

De gemeente Wassenaar heeft voor ruim 47 miljoen euro aan groenelementen in beheer. Jaarlijks bestaat hiervoor een deel noodzakelijke vervanging. Het is van belang vervanging structureel uit te voeren om geen vervangingsachterstand op te lopen.

Het gewenste structurele noodzakelijke vervangingsbudget is in dit beheerplan 2016-2019 financieel per beheerelement gespecificeerd. Het bedraagt per totaal per jaar - zonder indexering - €647.504. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat ervan wordt uitgegaan dat het gemiddeld te vervangen aantal bomen lager ligt in de aankomende beheerperiode.

Het groen in de gemeente Wassenaar heeft een verouderde leeftijdsopbouw. Er ligt een toekomstige hogere vervangingsnoodzaak omdat veel groen een gemiddelde tot hoge leeftijd heeft bereikt. Om nu en in de toekomst te voorkomen dat er onderhouds- en vervangingsachterstanden ontstaan wordt geadviseerd in de komende beheerperioden een jaarlijks vervangingsbudget in te stellen op basis van de methode van jaarlijkse afschrijving.

Het bedrag van afschrijving wordt dan het bedrag wat jaarlijks wordt gebruikt voor het vervangen van groenelementen en structuren.

Het jaarlijks benodigd bedrag voor vervanging is berekend aan de hand van de nieuwwaarde en de omlooptijd van de beheerelementen. Voor elk beheerelement is de omlooptijd, de vervangingsinvestering per eenheid en de totale jaarlijkse afschrijving bepaald. De gemiddelde omlooptijd ligt voor groen op ongeveer 35-40 jaar. Voor terreinmeubilair geldt een gemiddelde omlooptijd van 20-30 jaar. Na deze perioden zou het groen of het terreinmeubilair in principe vervangen moeten worden. De daadwerkelijke benodigde vervanging is afhankelijk van de staat van het beheerelement op dat moment.

9 Communicatie

9.1 Algemeen

In dit hoofdstuk is beschreven hoe de gemeente communiceert over het beheer en onderhoud van de beheerelementen beschreven in dit beheerplan. Bedrijven en bewoners hebben regelmatig vragen over het beheer. Communicatie is in het gehele beheerproces van belang.

Huidige situatie

Bewoners en bedrijven kunnen vragen mailen aan gemeente@wassenaar.nl. Ook kunnen zij via het meldingssysteem een vraag stellen. De wijkteams van de gemeente hebben ook direct contact met bewoners over het onderhoud. Zij zijn de oren en ogen van de gemeente in de wijk en dagelijks aanspreekbaar. Daarnaast verloopt veel communicatie via de wijkmanagers, via het klantcontact centrum en direct via de beheerders. Bij vervanging van beheerelementen maakt de gemeente gebruik van diverse communicatiemiddelen zoals informatiebrieven aan omwonenden en informatieborden bij het werk. Bij grootschaligere herinrichting wordt gebruik gemaakt van een breder participatieproces.

Wensen

Bewoners en bedrijven zijn veelal niet bekend met wat de gemeente in welke perioden precies doet aan onderhoud en vervanging. Bij hen bestaat de wens meer te weten over het beheer en onderhoud. Ook bij vervanging bestaat de wens om een breder publiek te informeren. Omwonenden worden bij vervanging bijvoorbeeld wel geïnformeerd over het waarom van de vervanging. De gebruiker is echter niet altijd ook omwonende en heeft zo ook de wens te weten wat er gaat gebeuren.

Strategische communicatie

Om bewoners en bedrijven in de toekomst mee te nemen in het beheer en hierover beter uitleg te kunnen geven is een strategisch communicatiemodel voor groenbeheer gewenst. Het doel is dit in deze beheerperiode op te zetten. Niet alleen voor groen is dit van belang, maar voor het volledig beheer van de openbare ruimte. De deelname aan de entente florale in 2016 vormt hiervoor een eerste aanzet waarvanuit verder kan worden gebouwd.

Hoe de gemeente het beheer en onderhoud uitvoert zal via de strategische communicatie worden uitgezet via diverse kanalen. Het beheerplan en het jaarplan kunnen daarbij worden gebruikt als inhoud en basis voor de informatie. Het is van belang dit te vertalen naar eenvoudig te communiceren informatie. Door het uitvoeren van strategische communicatie is het onder andere mogelijk het aantal vragen, klachten en meldingen te laten dalen en een breder draagvlak te creëren voor het behoud en de kwaliteit van de groene openbare ruimte.

Contact wijk- en buurtverenigingen

Ook het contact en de samenwerking met de wijk- en buurtverenigingen wordt in de komende beheerperiode geïntensiveerd. Dit wordt in samenspraak gedaan met de wijkmanagers.

Communicatie rondom regelgeving

Algemeen gezien is het een aandachtspunt voor de gemeente beter te communiceren over de bestaande kapregelgeving. In de Groen en Watervisie is dit als aandachtspunt opgenomen. Het is bijvoorbeeld van belang om in Wassenaar te voorkomen dat meer bomen door particulieren getopt

– of gekandalaberd - worden. Het toppen van bomen leidt tot een ongewenste esthetische verandering van bomen. Daarnaast heeft het een negatieve invloed op de gezondheid van de bomen omdat de grotere snoeiwonden kunnen leiden tot snellere aantastingen. De gemeente kan proactiever zijn door bewoners en bedrijven proactief te informeren over goede snoeimethoden. Daarnaast speelt handhaving een belangrijke rol.

9.2 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

6. Op welke wijze communiceert de gemeente bij haar werkzaamheden?

De gemeente gaat in de komende beheerperiode gebruik maken van een strategisch communicatiemodel. Dit model wordt in 2016 opgezet. Door strategische communicatie is het enerzijds mogelijk het aantal vragen, klachten en meldingen te laten dalen. Anderzijds wordt hiermee ingespeeld op de wens van bewoners en bedrijven voor meer informatie en betrokkenheid bij de groene openbare ruimte.

10 Financiën

10.1 Algemeen

In de voorgaande hoofdstukken is het planmatig en gestructureerd beheer beschreven. In deze hoofdstukken is afzonderlijk aangegeven welke financiële bedragen benodigd zijn. In dit hoofdstuk is dit samengevat.

10.2 Jaarlijks onderhoud

Jaarlijks is voor het onderhoud een bedrag nodig van €2.039.241

Totaal benodigd jaarlijks onderhoud	
TOTALEN	€2.039.241

10.3 Achterstallig onderhoud en achterstallige vervanging

Om het achterstallig onderhoud en de achterstallige vervanging weg te werken is een eenmalige investering nodig van €2.674.000. Hiervan is een bedrag van €135.500 reeds beschikbaar gesteld.

Totaal benodigd eenmalig	
TOTALEN	€2.674.000

10.4 Vervanging

Voor structurele vervanging is jaarlijks een bedrag nodig van €647.504

Totaal benodigd jaarlijkse vervanging	
TOTALEN	€647.504

10.5 Beheer

In dit beheerplan is niet specifiek ingegaan op reguliere beheerkosten. Voor een helder inzicht in de begroting worden deze kosten hier wel opgenomen. Het betreft de bedragen die op dit moment opgenomen zijn in de begroting. Het totaalbedrag voor beheer bedraagt jaarlijks €183.044. Dit is inclusief interne uren.

Huidige begroting: Beheerkosten	
431000 Kosten electra- en gasverbruik	€1.270
434100 Materieele lasten/belastingen	€3.820
434200 Pacht onroerende goederen	€1
434311 Bouwkundig onderhoud	€270
434315 Planmatig onderhoud	€12.535
434320 Kosten waterverbruik	€1.270
434342 Overige kosten	€27.430
434372 Verzekeringen	€430
434400 Overige goederen en diensten	€1.000

442403 Verrekeningen met werkorganisatie Duivenvoorde (uren team beheer)	€135.018
TOTALEN	€183.044

10.6 Huidige meerjarenbegroting

Onderstaand is opgenomen welke bedragen beschikbaar zijn voor jaarlijks onderhoud, vervanging en beheer. Deze bedragen zijn voor het jaarlijks onderhoud uitgesplitst naar interne en externe kosten.

Beschikbaar in begroting voor jaarlijks onderhoud	
Voor interne kosten beschikbaar	
442403 Verrekeningen met werkorganisatie Duivenvoorde (uren team O&G)	€1.247.384
462180 KP Tractie	€163.250
TOTAAL INTERN	€1.410.634
Voor externe kosten beschikbaar	
434323 Onderhoud groen	€506.470
434324 Onderhoud derden	€19.200
434433 GFT afval	€52.810
434447 Stormschade	€260
7105239 Voorziening wegmeubilair	€20.000
TOTALEN EXTERN	€598.740
TOTALEN INTERN + EXTERN	€2.009.374

Beschikbaar in begroting voor vervanging	
7105239 Voorziening wegmeubilair	€21.654
TOTALEN	€21.654

Beschikbaar in begroting: Beheerkosten	
431000 Kosten electra- en gasverbruik	€1.270
434100 Materieele lasten/belastingen	€3.820
434200 Pacht onroerende goederen	€1
434311 Bouwkundig onderhoud	€270
434315 Planmatig onderhoud	€12.535
434320 Kosten waterverbruik	€1.270
434342 Overige kosten	€27.430
434372 Verzekeringen	€430
434400 Overige goederen en diensten	€1.000
442403 Verrekeningen met werkorganisatie Duivenvoorde (uren team beheer)	€135.018
TOTALEN	€183.044

10.7 Conclusie

In dit hoofdstuk is de volgende vraag behandeld:

5. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken?

Een financiële samenvatting van de jaarlijks benodigde bedragen versus de huidige begroting is te zien in onderstaande tabel. Hieruit blijkt dat sprake is van een tekort op het jaarlijks onderhoud van €29.867 ten opzichte van de huidige begroting. Voor vervanging is een structureel extra bedrag noodzakelijk van €625.850

Voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en vervanging is een geraamde eenmalige investering nodig van €2.674.000.

Er is geen rekening gehouden met areaaluitbreiding in dit overzicht. Dit wordt apart opgevoerd in de P&C cycli.

Jaarlijkse kosten: Begroting versus Beheerplan			
	Begroting	Beheerplan	verschil
Jaarlijks onderhoud			
442403 Verrekeningen met WODV	€1.247.384		
462180 KP Tractie	€163.250		
434323 Onderhoud groen	€506.470		
434324 Onderhoud derden	€19.200		
434433 GFT afval	€52.810		
434447 Stormschade	€260		
7105239 Voorziening wegmeubilair	€20.000		
subtotaal	€2.009.374	€2.039.241	€29.867
Vervanging/Groot onderhoud			
7105239 Voorziening wegmeubilair	€21.654		
subtotaal	€21.654	€647.504	€625.850
Beheer			
431000 Kosten electra- en gasverbruik	€1.270		
434100 Materieele lasten/belastingen	€3.820		
434200 Pacht onroerende goederen	€1		
434311 Bouwkundig onderhoud	€270		
434315 Planmatig onderhoud	€12.535		
434320 Kosten waterverbruik	€1.270		
434342 Overige kosten	€27.430		
434372 Verzekeringen	€430		
434400 Overige goederen en diensten	€1.000		
442403 Verrekeningen met WODV	€135.018		
subtotaal	€183.044	€183.044	€0
TOTALEN	€2.214.072	€2.869.788	€655.716

11 Conclusie en advies

11.1 Algemeen

In deze conclusie wordt antwoord gegeven op de zes vragen die in de inleiding gesteld. Door een antwoord te geven op deze vragen wordt inzicht gegeven in het structurele en planmatige beheer wat door de gemeente wordt uitgevoerd.

1. Welke randvoorwaarden/kaders en visies bestaan er voor het beheer?

Op basis van de in dit hoofdstuk genoemde uitgangpunten zijn de volgende keuzes gemaakt voor dit beheerplan:

- Het budget voor onderhoud mag niet hoger worden dan het huidige budget.
- Indien nodig wordt de komende beheerperiode geïnvesteerd in omvorming van dure beheerelementen naar goedkopere beheerelementen. Doelstelling is dat dit niet ten koste gaat van de biodiversiteit.
- Bij aanplant van nieuwe planten wordt rekening gehouden met biodiversiteit
- De kwaliteit van de openbare ruimte wordt in de beheerperiode van 5 jaar verbeterd. Hierbij geldt dat sprake is van maatwerk.
- Er wordt in de beheerperiode extra geïnvesteerd in kwaliteitsslagen voor de openbare ruimte.
- Er wordt op structurele wijze vervangen met een passend en benodigd budget.
- Er wordt toegezien op de kwaliteit van het werk van interne en externe onderhoudsploegen. Dit wordt ook gemonitord en geëvalueerd.
- De financiële doorrekening van het onderhoud is gebaseerd op een doorrekening van frequenties. Hierbij is uitgegaan van maatwerk per beheerelement. Op basis van de huidige werkzaamheden, die in de jaarplannen zijn verwoord is gekeken waar de frequentie van onderhoud moet worden verhoogd. Om de doorrekening niet onnodig lastig te maken is een gemiddelde aangehouden.
- In de specifieke onderhoudstekeningen en in het jaarplan wordt het maatwerk nader omschreven, bijvoorbeeld in het maaibestek wordt per locatie aangegeven of er vaker gemaaid moet worden dan tot nu gebruikelijk om de kwaliteit te verbeteren.

2. Wat is in de vorige beheerperiode bereikt?

In de afgelopen beheerperiode is het onderhoud uitgevoerd op kwaliteitsniveau C. Ruiterspaden en halfverhardingen waren uitgesloten van onderhoud. Het onderhoud is gedaan door zowel de gemeentelijke medewerkers van team O&G als derde partijen zoals de Maregroep. De gemeente werkte tot 2013 met verouderde visies en afspraken. Met name vervanging werd uitgevoerd op ad-hoc basis.

Vanaf de instelling van de Werkorganisatie Duivenvoorde (2013) is op beleid- en beheerniveau geïnvesteerd in het creëren van visie, beleid en structuur zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau. Dit heeft onder andere geresulteerd in:

- Inventarisatie van de beheerelementen; De beheerdata is voor 80% op orde;
- Een jaarplan waarin alle onderhoudswerkzaamheden zijn opgenomen
- gestructureerd verzorgend onderhoud op het gestelde kwaliteitsniveau
- gestructureerd onderhoud en inspectie van bomen;
- gestructureerde inkoop;
- een start in het herstel van de landgoederen door middel van het opstellen van cultuurhistorische analyse van en visie voor de Paauw
- het wegwerken van een deel achterstallig onderhoud en vervanging

3. Welke groene beheerelementen worden door de gemeente beheerd?

Tot de groene beheerelementen behoren naast het groen in verschillende verschijningsvormen ook halfverhardingen, ruiterspaden en terreinmeubilair zoals banken, hekwerken en parkinformatieborden.

Aandachtspunten voor het beheer van deze elementen zijn de ontstening en het stimuleren en faciliteren van zelfonderhoud door bewoners en bedrijven.
Met veranderingen in het areaal door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is in dit beheerplan geen rekening gehouden. Dit wordt apart opgenomen via de P&C cyclus.

4. Hoe onderhoudt en vervangt de gemeente deze beheerelementen in de periode 2016 tot 2020? Het jaarlijks onderhoud van de gemeente is geënt op maatwerk. Het jaar 2016 wordt gebruikt om aandachtspunten van wijk- en buurtverenigingen te verzamelen. Zowel bij het onderhoud als in de vervanging wordt hier rekening mee gehouden. De berekeningen voor het jaarlijks onderhoud zijn gemaakt op basis van frequenties van het maatwerk. Er is gerekend met gemiddelden.

De gemeente investeert vanaf 2016 weer in structurele vervanging. Wanneer beheerelementen structureel worden vervangen wordt voorkomen dat in de toekomst onderhoud- en vervangingsachterstanden ontstaan. Het uitgangspunt is: Houdt goed wat goed is. Maak beter wat slecht is. Met een structureel vervangingsbudget kan vanuit de groene beheerelementen ook een bijdrage gedaan worden in te realiseren integrale beheerprojecten.

Een aandachtspunt bij vervanging is de mogelijkheid het bedrag voor jaarlijks onderhoud te verlagen. Een tweede aandachtspunt is om daarbij niet in te leveren op biodiversiteit.

5. Welke financiering is benodigd om het gewenste onderhoud, vervanging en visies te bereiken? Voor structureel jaarlijks onderhoud op het gewenste niveau is een bedrag van €2.039.241 nodig. Voor structurele vervanging om het gewenste kwaliteitsniveau te behouden en te bereiken is jaarlijks een bedrag van €647.504 nodig. Dit bedrag wordt na de beheerperiode opnieuw berekend omdat voor de bomen rekening wordt gehouden met een toekomstige hogere vervangingsvraag. Dit is een gevolg van het ouder worden van het bomenbestand. Als eenmalige investering voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en achterstallige vervanging is een bedrag van 2.674.000 nodig. Hiervan is een bedrag van €135.500 al beschikbaar.

Met het instellen van structureel onderhoud en structurele vervanging op een hoger kwaliteitsniveau wordt toegewerkt naar het streefbeeld van de Groen en Watervisie. In 2016 wordt samen met buurt- en wijkverenigingen geïnventariseerd op welke plekken herinrichting of beter onderhoud noodzakelijk is.

In de Groen en Watervisie zijn ook diverse doelen en maatregelen opgenomen. Veel van deze doelen en maatregelen worden in de komende beheerperiode opgepakt. Hiervoor zijn aparte (extra) financiële middelen noodzakelijk.

6. Op welke wijze communiceert de gemeente bij haar werkzaamheden?

De gemeente zal door middel van een op te zetten strategisch communicatiemodel gaan communiceren. De deelname aan de entente florale wordt daarbij gebruikt als eerste aanzet.

11.2 Financieel advies

Taakstelling van €29.687 op jaarlijks onderhoudsbudget per 2017 realiseren door bij vervanging voor een goedkoper beheerelement te kiezen

Er is een tekort van €29.687 op het jaarlijks budget voor onderhoud in de huidige begroting. Geadviseerd wordt het vervangingsgeld van 2016 in te zetten om een taakstelling van €29.687 te realiseren door duurdere beheerelementen om te vormen naar tot goedkopere beheerelement. Hiermee is per 2017 het jaarlijks onderhoudsbudget gelijk aan de begroting.

Een bedrag van €625.850 aan vervangingsbudget jaarlijks extra beschikbaar te stellen voor structurele vervanging.

De gemeente kent een hoge achterstand wat betreft vervanging. Het bedrag van 647.504 is de komende beheerperiode minimaal nodig om structureel te kunnen vervangen. Er is in de huidige begroting slechts een bedrag van €21.654 beschikbaar. Geadviseerd wordt dit te verhogen met €625.850.

Geen extra geld beschikbaar te stellen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en vervanging. Deze acties te bekostigen uit het structureel vervangingsbudget en te spreiden over een periode van 10 jaar.

Enerzijds is sprake van overlapping van bedragen voor achterstallige vervanging en onderhoud en structurele vervanging. Deze overlapping bedraagt naar verwachting 50%. Anderzijds is sprake van onvoldoende beschikbaarheid aan interne uren om het werk uit te voeren indien ook het extra bedrag voor het wegwerken van achterstalligheid direct wordt vrijgemaakt.

Geadviseerd wordt met het reeds beschikbare bedrag van €135.500 en het jaarlijks beschikbare bedrag voor structurele vervanging te werken aan zowel structurele vervanging als achterstallige vervanging en onderhoud. Geadviseerd wordt het werk te spreiden over een langere beheerperiode van 10 in plaats van 5 jaar. De kwaliteitsslag zal hierdoor langer duren. Er kan echter ook beter aandacht aan de kwaliteitsslag worden gegeven. Dit komt de kwaliteit van de openbare ruimte ten goede.

Standaard rekening houden met mogelijkheid verminderen lasten onderhoud

Tot 2010 zijn veel heestervakken in de gemeente omgevormd tot bodembedekkende heesters. Hiermee is een bezuiniging op het onderhoud gerealiseerd. Het is mogelijk opnieuw bezuinigingen te realiseren in het jaarlijks onderhoud door het veranderen van groen bij vervanging. Een border met vaste planten is bijvoorbeeld goedkoper in onderhoud dan een rozenvak (zie hiervoor de paragrafen met beheerelementen). De esthetische waarde is van beide beheerelementen hoog te noemen. Ook het omvormen van heestervakken naar gazon leidt tot een kostenbesparing. Hierbij is het wel van belang de functionele eigenschappen en stedenbouwkundige of landschappelijke opzet van het groen te waarborgen. Ook de biodiversiteit moet niet in het geding komen. Het is zelfs gewenst dit te verbeteren. Omvorming kan bijvoorbeeld leiden tot een ongewenste functieverandering (negatief) van groen, Hierdoor is omvorming op veel plekken niet mogelijk. Er moet zo goed worden onderzocht waar deze besparingen op het jaarlijks onderhoud bij vervanging te realiseren zijn. Dit is een onderzoekstaak voor het team beheer bij vervanging.

12 Bijlagen

12.1 Meerjarenbegroting volgens division

Webpublishing Kostenplaatsgroep								
Kostensoort	Begroot	Werkelijk	Verplichting	Restant	MJB 1	MJB 2	MJB 3	MJB 4
431000 Kosten electra- en gasverbruik	1.270,00	104,14	0	1.165,86	1.270,00	1.270,00	1.270,00	1.270,00
434100 Materiële lasten/belastingen	3.820,00	2.428,04	0	1.391,96	3.820,00	3.820,00	3.820,00	3.820,00
434200 Pacht onroerende goederen	1,00	0	0	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
434311 Bouwkundig onderhoud	270,00	0	0	270,00	270,00	270,00	270,00	270,00
434315 Planmatig onderhoud	12.535,00	0	0	12.535,00	12.535,00	12.535,00	12.535,00	12.535,00
434320 Kosten waterverbruik	1.270,00	0	0	1.270,00	1.270,00	1.270,00	1.270,00	1.270,00
434323 Onderhoud groen	506.470,00	25.788,79	40.936,02	439.745,19	506.470,00	506.470,00	506.470,00	506.470,00
434324 Onderhoud derden	19.200,00	17.760,00	0	1.440,00	19.200,00	19.200,00	19.200,00	19.200,00
434342 Overige kosten	27.430,00	0	0	27.430,00	27.430,00	27.430,00	27.430,00	27.430,00
434372 Verzekeringen	430,00	0	0	430,00	430,00	430,00	430,00	430,00
434400 Overige goederen en diensten	1.000,00	0	0	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00
434433 GFT-afval	52.810,00	0	0	52.810,00	52.810,00	52.810,00	52.810,00	52.810,00
434447 Stormschade	260,00	0	0	260,00	260,00	260,00	260,00	260,00
442403 Verrekeningen met werkorganisatie Duiven	1.382.402,00	0	0	1.382.402,00	1.382.402,00	1.382.402,00	1.382.402,00	1.382.402,00
460200 Dotatie aan voorziening [E]	0,00	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
461010 Kapitaallasten (rente)	0	0	0	0,00	0	0	4.357,00	3.735,00
461020 Kapitaallasten (afschrijving)	0	0	0	0,00	0	0	20.748,00	20.748,00
462180 KP Tractie	163.520,00	0	0	163.520,00	163.520,00	163.520,00	163.520,00	163.520,00
832100 Opbrengst huren	14.884,00-	3.168,36-	0	11.715,64-	14.884,00-	14.884,00-	14.884,00-	14.884,00-
832200 Pachten	0	821,00-	0	821,00	0	0	0	0
834000 Vergoeding algemeen	0	3.375,48-	0	3.375,48	0	0	0	0
834700 Ov. opbrengsten goederen en diensten	4.140,00-	0	0	4.140,00-	4.140,00-	4.140,00-	4.140,00-	4.140,00-
* Saldo	2.153.664,00	38.716,13	40.936,02	2.074.011,85	2.153.664,00	2.153.664,00	2.178.769,00	2.178.147,00

De Voorziening wegmeubilair (7105239) is niet in dit overzicht opgenomen. De jaarlijks dotatie bedraagt €41.654. Dit bedrag is in de huidige begroting beschikbaar voor onderhoud en vervanging van hekwerken en zitbanken.

Literatuur

- 1) Boer, K., en C.M.G.J Schils, 1996. Ecologisch groenbeheer in de praktijk. IPC, Arnhem.
- 2) Gemeente Sliedrecht, 2004. Groenbeheerplan Sliedrecht. Gemeente Sliedrecht afdeling plantsoenen en reiniging, Sliedrecht.
- 3) Koster, A. en M. Claringbould, 1991. Natuurlijk groenbeheer in Nederlandse gemeenten.
- 4) Megen, J. van, 2004. Bloembollen verhogen de kwaliteit van het openbaar groen. In tuin en landschap 2004 nr 17 pp 38-41.
- 5) PPH, 2003. Groen in stad en landschap. PPH, Boskoop.
- 6) Oranjewoud/gemeente Voorschoten, 2011. Beeldkwaliteitsplan Gemeente Voorschoten: Beheerkwaliteit inzichtelijk en meetbaar. Gemeente Voorschoten, Voorschoten.
- 7) Straalen, B.J.J.2010. Integraal beheerplan openbare ruimte op weg naar beter beheer: beheerplan Groen Waddinxveen. Grontmij, Waddinxveen.

Websites

- 8) <http://www.teebstad.nl/>